

ΤΕΙ ΠΑΤΡΑΣ
ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Πτυχιακή Εργασία:

“Το δικαίωμα της Κυριακής αργίας”

Σπουδάστρια:

Δήμητρα Παπαδοπούλου
Γραμματοφύλακα

Εισαγγηγή:
Μαρία Ρέζου - Ευθυμιάτου

Πάτρα 1998

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΙΣΑΓΩΓΗΣ	2498
----------------------	------

ΑΦΙΕΡΩΣΗ

Την πτυχιακή μου εργασία με θέμα **“Το δικαίωμα της Κυριακής αργίας”** το αφιερώνω στον Γεροντά μου και στα πνευματικά μου αδέρφια, τους οποίους και ευχαριστώ ιδιαίτερα για την σημαντική βοήθεια που απλόχερα μου πρόσφεραν όλα αυτά τα χρόνια.

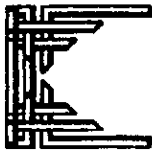

Σας ευχαριστώ θερμα!

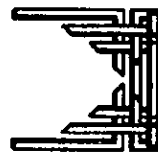
Ευχαριστίες

Οι περισσότεροι άνθρωποι έχουμε αναρωτηθεί για το πώς έγινε το πέρασμα, για μας τους χριστιανούς, από την ημέρα του Σαββάτου στην αργία της Κυριακής. Αυτό το ερωτηματικό το είχα κι εγώ μέχρι που μου δόθηκε η ευκαιρία, μέσα από την πτυχιακή μου αυτή εργασία «Το δικαίωμα της Κυριακής αργίας», να ερευνήσω τι σήμαινε αργία του Σαββάτου, πώς μεταφέρθηκε την Κυριακή, τι συνέβηκε στα επόμενα χρόνια, αλλά ακόμη και την νομοθεσία που ίσχυε και ισχύει.

Θα ήθελα να ευχαριστήσω την κ. Μαρία Ρέζου - Ευθυμιάτου εισηγήτρια του θέματος για την ευκαιρία αυτή αλλά και την συνεργασία αυτή που μου προσέφερε καθώς και όσους συνέβαλαν - με τον τρόπο του ο καθένας- για την αποπεράτωση της εργασίας αυτής.

Πίνακας Περιεχομένων

Κεφάλαιο 1ο

Ιστορικά στοιχεία της Κυριακής αργίας

Το Σάββατο

1.1 Ετυμολογία της λέξεως- Προέλευση	σελ. 5
1.2 Σάββατο και αριθμός επτά	σελ. 6
1.3. Προέλευση της εορτής του Σαββάτου	σελ. 8
1.4. Ο θρησκευτικός χαρακτήρας του Σαββάτου	
1.4.1. Κατά την βιβλική παράδοση	σελ. 9
1.4.2. Κατά την ραββινική παράδοση	σελ. 11
1.5. Κοινωνικός χαρακτήρας του Σαββάτου	σελ. 14
1.6. Το Σάββατο σύμφωνα με τα χειρόγραφα του Κουιράν	σελ. 15
1.7. Η δια του Ιησού νέα θεώρηση του Σαββάτου	σελ. 17

Κεφάλαιο 2ο

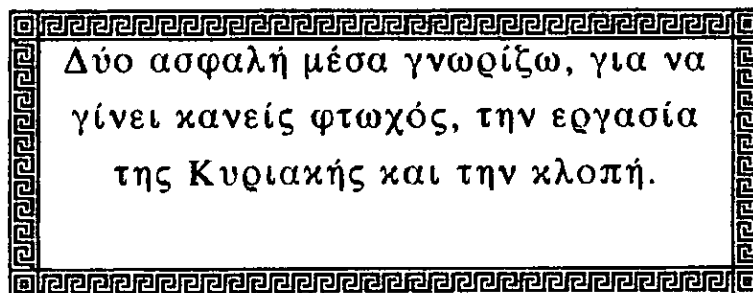
Απο το Σάββατο στην Κυριακή

2.1. Η μία των σαββάτων

α) Ημέρα Αναστάσεως	σελ. 20
β) Ημέρα λατρείας	σελ. 22
2.2. Η ογδόη ημέρα	σελ. 24
2.3. Η Κυριακή	σελ. 26
2.4. Η Κυριακή στους Αποστολικούς και μετέπειτα χρόνους	σελ. 28

Κεφάλαιο 3ο

Νομοθεσία της Κυριακής αργίας	σελ. 29
Παραβάσεις- Κυρώσεις	σελ. 38
Περίπτωσηολογία	σελ. 39
Επίλογος	σελ. 52
Βιβλιογραφία	σελ. 57

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΣΤΟΙΧΕΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΑΡΓΙΑΣ

ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

1.1. Η ετυμολογία της λέξεως -Προέλευση

Από τους παλαιότερους χρόνους το Σάββατο ή αλλιώς η εβδόμη ημέρα της εβδομάδος είχε ιδιαίτερη θέση στην κοινωνική και λατρευτική ζωή των πιστών.

Με τις λέξεις Σάββατον ή ανάπαυσις αποδόθηκαν από τους Ο' (εβδομήκοντα) οι εβραϊκές λέξεις Σαβάθ και Σαβαθών. Η πρώτη από αυτές ερμηνεύθηκε με τις λέξεις εβδομάς, έβδομος, κατάπαυση. Η λέξη Σάββατο η οποία έχει άγνωστη ετυμολογική προέλευση, φαίνεται ότι αρχικά δήλωνε αποπεράτωση έργου, ηρεμία και ησυχία. Αυτή παράγεται από το ρήμα Σαβάθ. Το ρήμα αυτό χρησιμοποιείται στην Γένεση προκειμένου να δηλωθεί η μετά την έκτη μέρα της δημιουργίας «κατάπαυσις» του Θεού, από το δημιουργικό Του έργο.

Η λέξη Σάββατον πολλές φορές απαντάται στον πληθυντικό και δηλώνει ολόκληρη την εβδομάδα. (Λευϊτικόν κγ' 15β- 16). Την σημασία αυτή διατηρεί το Σάββατο τόσο εις την Καινή Διαθήκη όσο και στους γνωστικούς. Αναφέρουμε χαρακτηριστικά την περίπτωση του εκ Nag Hammadi Απόκρυφου του Ιωάννου. Σε αυτό γίνεται λόγος για επτά άρχοντες. Ο τελευταίος από αυτούς λέγεται Σαββαταίος, Σαββαδαίος ή Σαββεδέ. Μετά την αναφορά στα ονόματα των επτά αρχόντων προστίθεται κατά τον IV κώδικα το εξής: *Αυτό είναι η εβδομάς και το Σάββατον.*

Κατά την εβδόμη ημέρα, το Σάββατο, «κατέπαυσεν ο Θεός από πάντων των έργων» της δημιουργίας. Το καταπαύειν σε αυτή την περίπτωση δεν δηλώνει τέλεια απραξία, όπως θέλησε να το ερμηνεύσει η ισραηλιτική ευσέβεια. Το πρόβλημα της έννοιας, του καταπαύειν μπορεί να δια φωτίσει μια μικρή έρευνα, τόσο της Πεντατεύχου όσο και της Παλαιάς Διαθήκης. Τα κείμενα αυτά εμφανίζουν το Θεό, μετά το πέρας της δημιουργίας, να κινείται, στον Παράδεισο, να δίνει εντολές, να παρακολουθεί τους Πρωτοπλάστους, να διαπιστώνει την παράβαση τους, να τους τιμωρεί, να υπόσχεται την αποστολή του Μεσσία

και να «εργάζεται» για την έλευση της Μεσσιακής εποχής. Ο Θεός, κατά την Παλαιά Διαθήκη, όχι μόνο παρακολουθεί την ζωή των ατόμων και των λαών, αλλά και παρεμβαίνει σε αυτή, ρυθμίζοντας την πορεία της ιστορίας. «Άπτετα» τα όρη, μεριμνά για το λαό του Ισραήλ, τιμωρεί όσους τον καταδυναστεύουν, προστατεύει τους αδυνάτους και βοηθάει τους πτωχούς, τις χήρες, τα ορφανά, τους αναξιοπαθούντες. «Ανοίγει» την χείρα Του και πληρεί τον κόσμο αγαθών. Η πλήρωση αυτή συνυφίνεται με την υπέρ του κόσμου πρόνοια, η οποία εκδηλώνεται αφ' ενός μεν ως συντήρηση, αφ' ετέρου ως κυβέρνηση αυτού. Ο Θεός «εργάζεται» για την σωτηρία των ανθρώπων, «εξέρχεται» εις την σωτηρία του εκλεκτού λαού, τον, «βοηθάει», «πολεμάει» και «καταδιώκει» τους εχθρούς των εκλεκτών. Ο Θεός «ποιεί» έργα μεγάλα, αγνά, ορθά, φοβερά, μετά δικαιοσύνης.

Τα προαναφερθέντα μαρτυρούν ότι οι έννοιες του καταπαύειν και αναπαύεσθαι, οι οποίες αφορούν την μετά το πέρας της δημιουργίας περίοδο, εις την εβδόμη ημέρα, το Σάββατο, δεν είναι απόλυτες αλλά σχετικές. Ο Θεός μετά το πέρας της έκτης ημέρας, αν και «κατέπαυσεν.. από πάντων των έργων αυτού», εμφανίζεται «εργαζόμενος» υπέρ του δημιουργηθέντος κόσμου. Το πνεύμα αυτό εκφράζει και ο Φίλων, ο οποίος παρ' ότι διδάσκει την αυστηρή τήρηση του Σαββάτου, παρατηρεί : «Εν έξ' ημέραις φησί κτισθήναι τον κόσμον, τη δε εβδόμη παυσάμενον των έργων τον Θεόν ά ρ ξ α σ θ α ι τα γεγονότα καλώς θεωρείν».¹

1.2. Το Σάββατο και ο αριθμός επτά

Οι λέξεις Σάββατο και επτά στα εβραϊκά εκφράζονται με λέξεις που εμφανίζουν ηχητική ομοιότητα. Πρόκειται για τις λέξεις Σαβάθ και Σαβά. Σημειώνουμε ότι σε κάποια εδάφια της Παλαιάς Διαθήκης, συσχετίζονται στενά οι λέξεις Σάββατο και επτά.

Ο αριθμός επτά απασχόλησε την σκέψη των λαών της αρχαιότητας και μάλιστα των ανατολικών. Μαζί με την πραγματική σημασία απέκτησε ο αριθμός αυτός και άλλη σημασία, συμβολική, μυστική, μυθική.

¹ Φίλωνος, Περί των δέκα λόγων §, 97

Φαίνεται ότι η μελέτη του ουρανού, οι ανά επταήμερες φάσεις της σελήνης, η επί αιώνες γνώση των επτά πλανητών κ.λ.π. έδωσαν μεγάλη ώθηση στην συμβολική σημασία του αριθμ. επτά.²

Τα βαβυλωνιακά κείμενα ομιλούν για τις αποφράδες ημέρες δύο μηνών του έτους. Οι ημέρες αυτές είναι οι εξής : 7η, 14η, 19η, 21η, και 28η. Οι αριθμοί αυτοί με κατ' εξαίρεση τον 19, δίνονται από τον αριθμό 7 ή των πολλαπλασίων του. Ο αριθμός 19 δεν φαίνεται να έχει σχέση με τον 7. Μερικοί όμως φρονούν ότι πρέπει να συσχετισθεί με τον αριθμό 30, ο οποίος είναι δηλωτικός του πλήθους των ημερών του προηγούμενου μήνα. Έτσι έχουμε το άθροισμα $30+19 = 49$. Αλλά $49 = 7 \times 7 = 7^2$. Πρόκειται για αριθμό που ισούται με το τετράγωνο του 7.

Ο αριθμός επτά, στα ελληνικά, δηλώνεται με το γράμμα ζ, το οποίο είναι το αρχικό των λέξεων Ζευς και Ζωή. Ο αριθμός επτά θεωρείται ο αριθμός της Αθηνάς ή του Απόλλωνα. Ο Απόλλωνας χαρακτηριζόταν και με τα επίθετα : εβδομειος, εβδομαγέτης, εβδομαγενής. Πολλές ελληνικές λέξεις έχουν σαν πρώτο συνθετικό την λέξη επτά. Επίσης γινόταν λόγος για τις επτά Μούσες, επτά χορδές της λύρας του Θεού, επτάπυλες πόλεις. Ο Εμπεδοκλής ακόμη ανευρίσκει ότι «εν επτά εβδομάσιν» το βρέφος τελειούται.

Θεμελιώδη χρήση καταλαμβάνει ο αριθμός επτά και σε ένα αρχαϊκό αγροτικό ημερολόγιο το οποίο θεωρείται να χρησιμοποιούταν το 1000 περίπου π.Χ. από τους Σημίταις. Στην Παλαιά Διαθήκη αναφέρεται πάρα πολλές φορές το επτά. Σημειώνουμε χαρακτηριστικά ότι μόνο στην Γένεση έχει πάνω από εξήντα χρήσεις. Ακόμη στο ναό υπήρχε η επτάφωτος λυχνία. Στο όνειρο του Φαραώ αναφέρονται επτά αδύνατες αγελάδες και επτά παχιές. Το επίρρημα επτάκις αναφέρεται πολλές φορές στην Παλαιά Διαθήκη.

Αλλά και στην Καινή Διαθήκη αναφέρεται επαναλληλημένα ο αριθμός επτά. Η κατά Ματθαίον γενεαλογία ομιλεί για 14 γενεές, αριθμός που είναι το διπλάσιο του επτά. Ο αριθμός εξ' άλλου δεκατέσσερα, δηλαδή 2×7 , δηλώνεται εβραϊκά με τον δυϊκό της αντιστοίχου εβραϊκής λέξεως. Το άθροισμα των εβραϊκών γραμμάτων της λέξεως Δαβίδ ισούται με 14. Η κατά γενεαλογία αναφέρει 77 συνολικώς ονόματα. Ο αριθμός αυτός, ο οποίος ανακαλεί στην μνήμη το εβδομηκοντάκις επτά του Ιησού, ισούται με το γινόμενο 7×11 . Στην Αποκάλυψη αναφέρονται επτά Εκκλησίες, επτά λυχνίες, επτά αστέρες, επτά άγγελοι, επτά λαμπάδες, επτά πνεύματα, επτά σφραγίδες, επτά βροντές, επτά φιάλες, επτά

² Ο αριθμός επτά ή επτάς συναντώνται π.χ. και εις τα εν Ras Shamara χειρόγραφα. Πρβλ. Α. Χαστούπη, Τα εν Ras Shamara αρχαιολογικά ευρήματα. Αθήνα 1951

πληγές, επτά βασιλείς. Σε πολλές περιπτώσεις είναι εμφανής η τάση της αναφοράς στον αριθμό επτά.³

Την στενή σχέση της επτάδος με το Σάββατο νομίζουμε ότι καταδείξαμε ικανώς σε σχέση με τα αριθμολογικά δεδομένα. Αρκούμαστε στο να σημειώσουμε ότι στην παλαιά Διαθήκη εναλλάσσονται, ως σχεδόν ταυτόσημες, οι εκφράσεις «ημέρα εβδόμη» και «ημέρα Σαββάτων» και ότι οι Ιουδαίοι λόγιοι Φίλων και Ιώσηπος χρησιμοποιούν τις εκφράσεις «ταις εβδομάς» ή «ταις εβδομαίς» ως ταυτόσημος προς την έκφραση «τοις σάββασιν».

1.3. Προέλευση της εορτής του Σαββάτου.

Όλη η Ιουδαϊκή και στη συνέχεια η χριστιανική γραμματεία, εκτός εξαιρέσεων, στα νεώτερα χρόνια, αποδέχεται την μωσαϊκή προέλευση του Σαββάτου. Κατά τα αρχαία χρόνια ο Απίων, όπως γνωρίζουμε από τον Ιώσηπο υποστηρίζει το μη μωσαϊκό της προέλευσης του. Ο Απίων έλεγε ότι η λέξη Σάββατο προέρχεται από « την Αιγυπτίων γλώτταν». Στα νεότερα χρόνια, άλλοι ότι είναι πολύ προγενέστερος του Μωυσέως, και προερχόταν από την Ανατολή, μάλιστα από τους Ασσυροβαβυλωνίους. Οι Ασσυροβαβυλώνιοι τιμούσαν τόσο την ημέρα της πανσελήνου, όσο και την δεκάτη πέμπτη ημέρα της σελήνης, ημέρες τις οποίες αποκαλούσαν Sabattu ή Sarattu. Ο Θεόφιλος ο Αντιοχείας συσχετίζει στενά τις λέξεις Σάββατον και εβδομάς.

Εξετάζοντας τις παραπάνω υποθέσεις μπορούμε να παρατηρήσουμε τα ακόλουθα ως προς την προέλευση και καθιέρωση του Σαββάτου :

Η άποψη του Απίωνα δεν χρειάζεται ούτε εξέταση. Γιατί η λέξη Sabattu συνδέεται από τους Βαβυλώνιους και Ασσυρίους με την πανσέληνο, ενώ προκειμένου για το ιουδαϊκό Σάββατο ή σύμπτωση του με την πανσέληνο είναι απλώς δυνατή. Επιγραμματικά ο North αναφέρει ότι «φαίνεται αδύνατη η επίδραση του Βαβυλωνιακού Sabattu επί του ιουδαϊκού Σαββάτου». Τώρα όσο αφορά την από της εποχής του Ιεζεκιήλ προέλευση του Σαββάτου, μόνο οι εξ' ολοκλήρου αρνούμενοι την μωσαϊκή προέλευση της Πεντατεύχου μπορούν να το αποδεχθούν.

Σημειώνουμε ακόμη ότι ο αριθμός επτά, στην ελληνική, ως επτάς, και επομένως ως σεπτάς, παράγεται από το ρήμα σέβω, σημαίνει ευλαβούμαι, τιμώ με συστολή και ευλάβεια, προσκυνώ, λατρεύω», ή σεβίζω, που έχει παρεμφερή προς το σέβω σημασία. Ο

³ Ματθ. Ιη' 21, 22, Λουκ. Ιζ' 4, η' 30, Ιω. δ' 52, Ιουδ. 14 κ.λ.π.

Ησίοδος θεωρεί ως ιερά την εβδόμη του μηνός ημέρα, και πως έχει θρησκευτικό περιεχόμενο, λόγω της αφιερώσεως της στην γέννηση του Απόλλωνος.⁴

Επιμένοντας όμως στο πρόβλημα της προελεύσεως του Σαββάτου, μπορούμε από όσα αναφέρθηκαν, να υποστηρίξουμε ότι δεν αποκλείεται ανατολική επίδραση, όσο αφορά την «ιουδαϊκή νομοθέτηση», καθώς η συμβολική σημασία του αριθμού επτά τυχαίνει ανατολικής προελεύσεως. Εξ' άλλου οι πατριάρχες του Ισραήλ, προερχόμενοι από την Ανατολή, καθώς είχαν φέρει μαζί τους και τεραφείμ (τα οποία ήταν μάλλον εφέστιοι θεοί με ανθρώπινη μορφή και έχουν αραμαϊκή προέλευση), ήταν αδύνατο να αποξενωθούν ολοσχερώς από τις παραδόσεις τους και λέξεις, οι οποίες είχαν συνδεθεί στενά με την δημόσια και ιδιωτική ζωή τους. Σε αυτά προσθέτουμε και παρατηρούμε, ότι πριν ακόμα ο Θεός παραδώσει τις δέκα εντολές, ο Μωυσής μιλούσε για την τήρηση του Σαββάτου, και δεν φαίνεται ότι νομοθέτησε κάτι νέο, δηλαδή μια εντελώς νέα και άγνωστη εντολή στον Θεό. Επομένως, ο Θεσμός του Σαββάτου, ως αρχαιότατος μπορεί να αναχθεί στην εποχή των πατριαρχών, και κληροδοτήθηκε από κει στους Ισραηλίτες. Τον θεσμό αυτό τον υιοθετεί η Πεντάτευχος, τον εναρμονίζει στα πλαίσια της δικής της πνευματικής συλλήψεως, τον αφομοιώνει ιδιότυπα και τον παράγει δημιουργικά. Όσο αναφορά για το τι σημασία είχε το Σάββατο για το Ισραήλ, φαίνεται από το γεγονός, ότι όλες οι ημέρες της εβδομάδος ονομάζονται σε πολλά μέρη, με τη λέξη Σάββατο, κάθε μία λουπόν από τις επόμενες μέρες της εβδομάδος, ονομάζεται, κατά την μετά το Σάββατο σειρά της σαν μία των Σαββάτων, δευτέρα των Σαββάτων, με εξαίρεση την ημέρα προ του Σαββάτου η οποία ονομάζεται Προσάββατο ή Παρασκευή.

1.4. Ο Θρησκευτικός χαρακτήρας του Σαββάτου

1.4.1. Κατά την βιβλική παράδοση

Σύμφωνα με την βιβλική παράδοση η αργία του Σαββάτου, έχει τις ρίζες της στη δημιουργία του κόσμου. Στην Γένεση, το πρώτο βιβλίο της Παλαιάς Διαθήκης, κεφ. 2, στίχο. 2 και 3 αναφέρεται : «Και συντέλεσεν ο Θεός εν τη ημέρα τη έκτη τα έργα αυτού, α

⁴ Ησίοδου, Έργα και ημέραι στιχ. 770-771

εποίησε, και κατέπαυσε, τη ημέρα τη εβδόμη από πάντων των έργων αυτού ων εποίησε. (3) Και ευλόγησεν ο Θεός την ημέραν την εβδόμην και ηγίασεν αυτήν ότι εν αυτή κατέπαυσεν από πάντων των έργων αυτού ων ήρξατο ο Θεός ποιήσαι.» Ο Θεοδώρου σχολιάζει: «Αντί δημιουργίας τη εβδόμη ημέρα ετέθη να αγιάζονται οι άνθρωποι, αφού θα αναπαύονται από τις εργασίες τους και θα ασχολούνται με τον Θεό. Εκεί ακόμη που λέει «ηυλόγησε» δηλαδή έδωσε στην ημέρα αυτή χάριτες πνευματικές, την εμπλούτισε δια του αγιασμού.

Το θέμα της αργίας του Σαββάτου, μετά από την Γέννεση, η οποία αναφέρεται στην έβδομη ημέρα το συναντούμε στην Έξοδο και στο Δευτερονόμιο. Σε αυτά τα δύο βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης καταχωρίζεται ο Δεκάλογος. Πρόκειται για εξάρτηση της δευτέρας καταχωρήσεως από την πρώτη. Όσο αφορά την τέταρτη εντολή η διατύπωση της στο Δευτερονόμιο έχει έντονη κοινωνική χροιά ενώ στην Έξοδο τονίζεται περισσότερο το θρησκευτικό πνεύμα.

Στην Έξοδο συγκεκριμένα αναφέρεται : « (9) εξ' ημέρας εργά και ποιήσεις πάντα τα έργα σου (10) τη δέ ημέρα τη εβδόμη Σάββατα Κυρίω τω Θεώ σου, ου ποιήσεις εν αυτή π^{άν} έργον, συ και ο υιός σου και η παιδίσκη σου, α βούς σου και το υποζύγιον σου και π^{άν} κτήνος σου και ο προσήλυτος ο παροικών εν σοι. (11) έν γάρ εξ ημέρας εποίησε Κύριος τον ουρανόν και την γήν και την θάλασσαν και πάντα τα έν αυτοίς και κατέπαυσε την ημέραν την εβδόμην και ηγίασεν αυτήν». Αυτά σημαίνουν : Έξι ημέρες θα εργάζεσαι και θα κάνεις όλα τα έργα σου. Κατά την εβδόμην ημέρα θα έχεις αργία, ανάπαυση, χάριν του Κυρίου σου. Κατά αυτήν κανένα έργο δεν θα κάνεις ούτε εσύ και ο υιός σου και η θυγατέρα σου, ο δούλος σου και η δούλη σου, ο βούς σου, ο όνος σου και οποιοδήποτε άλλο ζώο, ακόμη και ο φιλοξενούμενος σου. Γιατί σε έξι ημέρες δημιούργησε ο Θεός τον ουρανό, την ξηρά, την θάλασσα και όλα όσα υπάρχουν μέσα σε αυτά και αναπαύθηκε την εβδόμη ημέρα και την έκανε αγία, δική του. Ο Θεοδώρητος ο Κύρου σχολιάζει σχετικά : Γιατί τίμησε το Σάββατο δια της αργίας ; Όπως ο Θεός αναπαύθηκε την εβδόμη ημέρα και την αγίασε, έπρεπε ο άνθρωπος να αφιερώσει μια ημέρα στο Θεό να δήλωσει, ότι όλος ο χρόνος ανήκει σε Αυτόν. Δίδαξε επίσης την φιλανθρωπία, όρισε το Σάββατο, να αναπαύεται ο δούλος σου, η δούλη σου, ο βούς σου και το υποζύγιο σου και ο φιλοξενούμενος σου». Αργότερα θεωρήθηκε ως εορτή απαλλαγής από την δουλεία της Αιγύπτου.⁵

Η σαββατική αργία προβάλλεται παραπάνω ως καθήκον, το οποίο έχει σχέση με την

⁵ Η Παλαιά Διαθήκη, Αρχιμ. Ιωήλ. Γιαννακόπουλου σελ. 121

μίμηση του Θεού. Στους Αριθμούς καθιερώνεται προσφορά ολοκαυτωμάτων κατά το Σάββατο. Η πραγματοποίηση της απολύτου σαββατικής αργίας δεν ήταν αρχικά δυνατή πριν από εγκατάσταση στη γη Χαναάν, γιατί κάποιες εργασίες όπως η μέριμνα για την διατροφή και την φύλαξη των ποιμνίων ήταν αδύνατο να μην γίνουν. Απ' τη στιγμή όμως που εγκαταστάθηκαν στη γη Χαναάν, η αργία του Σαββάτου κατάντησε «τροχοπέδη» στην ζωή της Κοινότητας. Σε αυτό συντέλεσε και η επιβολή του ιερατείου, και ότι μόνο ενασχολήσεις που είχαν σχέση με τη λατρεία επιτρέπονταν.

1.4.2. Κατά την ραββινική παράδοση.

Η Ραββινική παράδοση όπως υπάρχει στο Μισνά και στο Ταλμούδ, παρέχει πολλά στοιχεία, όσο αφορά την τήρηση του Θεσμού του Σαββάτου. Από τα σπουδαιότερα κείμενα της Μισνά, για την περί το Σάββατο έρευνα είναι η πραγματεία Schabbath, η οποία υποδιαιρείται σε 24 κεφάλαια. Τις απαγορεύσεις σχετικά με τις εργασίες του Σαββάτου θα βρούμε στα κεφάλαια VIII - XI και XVII της παραπάνω πραγματείας. Αναφέρεται σχετικώς και στο Δαμασκηνό κείμενο, ότι «δεν επιτρέπεται να εξάγει τις εκ του οίκου του (οιονδήποτε) πράγμα έξω και έξωθεν εις τον οίκον (να εισαγάγει) και αν ευρίσκεται στο προαύλιο, δεν επιτρέπεται να το εξαγάγει, ούτε να το εισαγάγει σε αυτό». Ως προς τις γυναίκες, ειδικά δεν επιτρεπόταν κατά τις εξόδους από το σπίτι τους το Σάββατο να φορούν κοσμήματα ή φιάλη με αρώματα. Μπορούσαν παρά ταύτα (!) να πραγματοποιήσουν τις κινήσεις που απαιτούνταν, για να κλείσουν τυχόν άνοιγμα του ενδύματος τους.

Το έβδομο κεφάλαιο (VII, 2) αναφέρει πέρα από τις γενικές απαγορεύσεις και άλλες τριάντα εννιά, ονομαστικές καταγραφόμενες, κατά το Σάββατο εργασίες. Τις 39 απαγορεύσεις μπορούμε να τις διακρίνουμε σε τρεις ομάδες ως ακόλουθα:

Ο μ ά δ α Π ρ ώ τ η : περιλαμβάνει τις υπ' αριθμό 1-11 εργασίες. Πρόκειται για εργασίες, οι οποίες έχουν σχέση με την αγροτική ζωή, είναι οι εξής:

1. Το να σπέρνεις, 2. Το αλέτρι, 3. Το θέρισμα, 4. Το να κάνεις δράγματα, 5. Το αλώνισμα, 6. Το εκλικμάν, 7. Η πλύσις σπόρων και καρπών, 8. Το άλεσμα, 9. Το κοσκίνισμα, 10. Το ζύμωμα 11. Το ψήσιμο τυχόν ζυμωθέντων.

Ομάδα Δεύτερη : περιλαμβάνει τις εργασίες με αριθμό 13-31. Πρόκειται για ασχολίες, οι οποίες έχουν σχέση με την ποιμενική κυρίως ζωή, και το κυνήγι, και την επεξεργασία προϊόντων και ενασχολήσεων για τις δύο αυτές μη αναπτυγμένες κοινωνίες. Οι απαγορευμένες εργασίες είναι οι ακόλουθες:

12. Το κούρεμα ζώου, 13. Το πλύσιμο μαλλιού του προβάτου, 14. Η επεξεργασία του μαλλιού, 15. Η βαφή, 16. Το γνέσιμο μαλλιού, 17. Το να υφαίνουν, 18. Η εργασία που απαιτείται για συρραφή δύο ραφών, 19. Η σύνδεση δύο νημάτων, 20. Η αποσύνδεση δύο νημάτων, 21. Η εργασία η απαιτούμενη για να δεθεί κόμπος, 22. Η λύση κόμπου, 23. Η σύνδεση με δύο ραφές, 24. Η αποσύνδεση δύο ραφών, 25. Η θήρα ζώου, 26. Ο φόνος ζώου, 27. Η εκδορά (Το γδάρισμα του δέρματος ζώου), 28. Οι εργασίες που απαιτούνται για την συντήρηση κρέατος με αλάτι, 29. Η απόξεση δέρματος, 30. Η επεξεργασία δέρματος, 31. Ο τεμαχισμός του.

Ομάδα Τρίτη : περιλαμβάνει τις εργασίες με αριθμό 32-39 και συγκεκριμένα:

32. Η αναγραφή δύο γραμμάτων της αλφαβήτου, 33. Το σβήσιμο κειμένου προκειμένου να γραφούν δύο γράμματα 34. Το οικοδόμισμα, 35. Το γκρέμισμα, 36. Το σβήσιμο φωτιάς, 37. Η αφή πυράς, 38. Η προσφορά υπηρεσιών με αροτρίωση και 39. Η μεταφορά αντικειμένου από ένα τόπο σε ένα άλλο.

Αυτή την τάση βρίσκουμε και αλλού στο Μισνά και στο Ταλμούδ, μάλιστα στην πραγματεία Beza, δηλ. ωόν ή yom tov, δηλαδή ημέρα καλή. Σε αυτή την πραγματεία, από την αρχή της στην πρώτη παράγραφο του πρώτου κεφαλαίου έχουμε απαγόρευση. Σε αυτή δεν επιτρέπεται στον Ισραηλίτη να φάει αυγό το οποίο παράχθηκε το Σάββατο. Απαγορευμένες για το Σάββατο εργασίες, στην παραπάνω πραγματεία είναι οι εξής: Η αναρρίχηση πάνω σε δέντρο, η ανάβαση σε ζώο, η κολύμβηση σε ζώο, η χρήση των χεριών για χειροκροτήματα, το κτύπημα με τη ζώνη, ο χορός, η εκδίκηση υποθέσεως, η μνηστεία, οικογενιακές ενασχολήσεις κ.λ.π.

Στο εικοστό τρίτο κεφάλαιο του Schabbath, μνημονεύεται σαν απαγορευμένη πράξη, για τα Σάββατα, ο δανεισμός χρημάτων. Πρόκειται για απαγόρευση, την οποία συναντούμε και στο Δαμασκηνό κείμενο. Στο Schabbath όμως επιτρέπεται το Σάββατο, η προσφορά καταναλωτικών αγαθών π.χ. σε είδος διατροφής, σε αυτόν που το ζητάει εφ'

όσον κατά τη σχετική αίτηση και στην προσφορά που θα γίνει στην συνέχεια δεν θα γίνει λόγος για δάνειο.

Ως προς τις ασθένειες και τα καθήκοντα των γιατρών και των μαιών οριζόταν ότι επιτρέπεται η παροχή βοήθειας σε επίτοκο γυναίκα ή και ζώο. Απαγορευόταν όμως η προσφορά υπηρεσιών σε διάφορες ασθένειες που δεν οδηγούσαν σε θάνατο, έστω και αν ήταν τραυματισμοί που απαιτούσαν άμεση βοήθεια. Σε περίπτωση βαριάς ασθένειας προκειμένου να αποφευχθεί ο θάνατος, επιτρεπόταν το Σάββατο η προσφορά ιατρικής βοήθειας.

Οι Ισραηλίτες μπορούσαν να μεταφέρουν ζωντανό άνθρωπο που βρισκόταν στο κρεβάτι, σε καμία όμως περίπτωση δεν ήταν δυνατή η μεταφορά νεκρού. Ως προς την απαγόρευση της γραφής δύο γραμμάτων που αναφερθήκαμε παραπάνω, σημειώνουμε ότι σε άλλο κεφάλαιο της πραγματείας Schabbath, το δωδέκατο, αναφέρεται ότι δεν επιτρέπεται να γραφούν ούτε με το δεξί αλλά ούτε και με το αριστερό χέρι. Η απαγόρευση ισχύει έστω και αν πρόκειται για δύο διαφορετικά γράμματα και ανεξάρτητα προς την ύλη, η οποία θα χρησιμοποιούταν γι' αυτό, ανεξάρτητα για το αν πρόκειται να γραφτούν με μελάνη ή κιμαλία κ.λ.π. Σε επιφάνειες όμως που δεν είναι σταθερές, σε επιφάνειες δηλ. που μπορούν να μετατραπούν από στιγμή σε στιγμή, για παράδειγμα στη σκόνη των δρόμων, ή την άμμο της θάλασσης, επιτρέπεται η αναγραφή ολόκληρης λέξεως. Σε αυτό το κεφάλαιο ακόμη επιτρέπεται η προσφορά των εργασιών για την προετοιμασία του νεκρού.

Δεν επιτρεπόταν ακόμη στους Ισραηλίτες να φάνε καρπό, ο οποίος είχε πέσει από δέντρο την ημέρα του Σαββάτου.

Στα κεφάλαια I και II της πραγματείας Schabbath , περιλαμβάνονται διάφορες εργασίες, οι οποίες πρέπει να επιτελούνται από την παραμονή του Σαββάτου, για να είναι ευχερής η τήρηση της σχετικής αργίας. Για τον λόγο αυτό, για την περιτομή ειδικά, η οποία ετελείτο και αν ακόμη συνέπιπτε Σάββατο, οριζόταν πως κάποιες εργασίες θα τελούνταν από την Παρασκευή. Επιτρέπονταν όλες οι εργασίες του ιερατείου, οι οποίες είχαν σχέση με τη λατρεία στο ναό. Οριζόταν όμως, ότι εάν ένας ιερέας τραυματιζόταν κατά την προσφορά θυσίας το Σάββατο και από την πληγή του έτρεχε αίμα, δεν επιτρεπόταν σε αυτόν να πέσει τον χώρο γύρω από την πληγή για βγει το αίμα έξω. Η πίεση αυτή ήταν απαγορευμένη εργασία.

1.5 Ο κοινωνικός χαρακτήρας του Σαββάτου.

Κοινωνικό περιεχόμενο στο Σάββατο δίνει η εντολή στο Δευτερονόμιο η οποία λέει:

(12) «Φύλαξαι την ημέραν των σαββάτων αγιάζειν αυτήν, ον τρόπον ενετείλατο σοι Κύριος ο Θεός σου (13) Εξ' ημέρας εργά και ποιήσεις πάντα τα έργα σου (14) τη δέ ημέρα τη εβδόμη Σάββατα Κυρίω τω Θεώ σου ου ποιήσεις εν αυτή πάν έργο , σύ και ο υιός σου και η θυγάτηρ σου, ο παίς σου και η παιδίσκη σου, ο βούς σου και το υποζύγιον σου και πάν κτήνος σου και προσήλυτος ο παροικών εν σοί, ίνα αναπαύσηται ο παίς σου και η παιδίσκη σου και το υποζύγιον σου, ώσπερ και συ (15) και μνησθήση ότι οικέτης ήσθα εν γή Αιγύπτω και εξήγαγε σε Κύριος εν χειρί κραταιά και έν βραχίονι υψηλώ δια τούτο συνέταξε σοι Κύριος Ο Θεός σου, ώστε φυλλάσσεσθαι την ημέραν των σαββάτων και αγιάζειν αυτήν.» (Δευτ. Ε' 12-15).

Στην παραπάνω εντολή διατάσσεται να εορτάζεται η ημέρα του Σαββάτου γιατί απαλλάχθηκαν οι Ισραηλίτες από την δουλειά της Αιγύπτου, τις βαριές εργασίες και άλλαξαν αφέντη και από τον Φαραώ πήγαν στον Κύριο. Στην τέταρτη εντολή υπάρχει υποχρέωση, να παρέχουν οι κύριοι το Σάββατο ευκαιρία αναπαύσεως όχι μόνο στους εαυτούς τους ή τους οικείους τους, αλλά προς τους εργαζόμενους τους, υπηρέτες τους, κ.λ.π.. Ο προφήτης Αμώς συσχετίζει την παράβαση της αργίας του Σαββάτου με την εκμετάλλευση των αδυνάτων. Ο Προφήτης Ησαίας θεωρεί ανάξιο λόγου να τηρείται η αργία του Σαββάτου εφ' όσον αποξενώνεται από τον κοινωνικό της χαρακτήρα. Δεν μπορεί να κατανοήσει, να φαίνονται ως τιμώντες το Σάββατο άνθρωποι που τα χέρια τους είναι «αίματος πλήρεις », και καταδυναστεύουν τους κοινωνικά ανίσχυρους. Για τον προφήτη Ησαία συνδέεται στενά η τήρηση του Σαββάτου με την κοινωνική δράση, την κοινωνική δικαιοσύνη, την φιλανθρωπία, την αγαθοεργία.

Τους παραπάνω πνευματικούς χυμούς του πνευματικού πνεύματος, δεν μπορούσε να τους γευθεί η ραββινική παράδοση, η οποία ερεύνησε μόνο από αρνητικής πλευράς τον θεσμό του Σαββάτου, αφού ασχολήθηκε με απαγορεύσεις και εξαγγελίες ποινών.

1.6. Το Σάββατο σύμφωνα με τα χειρόγραφα του Κουμράν.

(Δαμασκηνό. Κείμενο. X, 14 - XII, 6α)

Στα παραπάνω χειρόγραφα και συγκεκριμένα στο Δαμασκηνό κείμενο υπάρχει μια σειρά από διατάξεις προκειμένου να αποφευχθεί η βεβήλωση του Σαββάτου, οι οποίες όμως ήταν σκληρότερες και από τις ραββινικές.

Ο εορτασμός του Σαββάτου, άρχιζε από το εσπέρας της προηγούμενης ημέρας, της Παρασκευής και μάλιστα από την δύση του ηλίου. Ακόμη δεν επιτρεπόταν :

1. Να εκτελούν οποιαδήποτε εργασία, εκτός από το καθήκον της προσφοράς ολοκαυτώματος.
2. Να λένε λόγο ανόητο ή μάταιο.
3. Να δανείζουν στον συνάνθρωπό τους
4. Να χύνουν αίμα χάρη κέρδους
5. Να διαπραγματεύονται για υποθέσεις που θα γίνονταν την επομένη ημέρα.
6. Ν πηγαίνουν σε αγρό προκειμένου να εργασθούν.
7. Να βαδίζουν απόσταση που να υπερβαίνει τους χίλιους πήχεις.
8. Να τρώνε τροφές, οι οποίες δεν είχαν παρασκευασθεί από την έκτη ημέρα.
9. Να τρώνε καρπούς οι οποίοι είχαν παραμείνει στους αγρούς
10. Να πίνουν νερό εκτός από κείνο που βρισκόταν στην παρεμβολή
11. Να παίρνουν μαζί τους νερό από εκείνο που ίσως βρήκαν στο δρόμο τους.
12. Να υποχρεώνουν ξένο να εργαστεί
13. Να ντύνονται « ακάθαρτα » ενδύματα
14. Να νηστεύουν
15. Να βαδίζουν ακολουθώντας ζώο, σε απόσταση που να υπερβαίνει τις δύο χιλιάδες πήχεις
16. Να κακομεταχειρίζονται ζώο
17. Να βγάζουν ατίθασο ζώο από την κατοικία του
18. Να βγάζουν αντικείμενα από τον τόπο διαμονής τους
19. Να εισάγουν αντικείμενα σε αυτήν
20. Να ανοίγουν δοχείο σφραγισμένο
21. Να φέρουν αρώματα

22. Να μετακινούν αντικείμενα στον τόπο της διαμονής τους
23. Να υποχρεώνουν υπηρέτη να σikhώσει το νήπιο τους
24. Να προκαλούν τους εργαζόμενους τους, τους υπηρέτες τους κ.λ.π.
25. Να βοηθούν ζώο το οποίο γεννά
26. Να προσφέρουν εργασία προκειμένου να βγάλουν ζώο που έχει πέσει σε δεξαμενή ή βόθρο
27. Να περάσουν από τόπο που μένουν κοντά εθνικοί
28. Να ασχολούνται με υπηρεσιακές υποθέσεις και κέρδη
29. Να βοηθούν άνθρωπο που έχει πέσει σε δεξαμενή ή φρέαρ, χρησιμοποιώντας βοηθητικά μέσα, σκάλες ή σκοινιά
30. Να προσφέρουν στο θυσιαστήριο κάτι πέρα από τα από το ολοκαύτωμα του Σαββάτου
31. Να προσφέρουν αυτά που χρειάζονται για τη θυσία με χέρια ανθρώπου «ακάθαρτου».
32. Να μπουν στον τόπο της θυσίας « ακάθαρτοι »
33. Να κατακλιθούν με γυναίκα στην αγία πόλη
34. Να προφέρουν λόγους επαναστατικούς , και για τις διατάξεις του Σαββάτου
35. Να πλανηθούν και να βεβηλώσουν το Σάββατο

Για τα παραπάνω στο Εγχειρίδιο Πειθαρχίας (VIII, 24 - LX 2) ορίζεται σε δύο χρόνια ο χρόνος απομακρύνσεως από την Κοινότητα, ως ποινή για παραπάνω παράπτωμα.

Στα Ιωβηλαία κείμενα που και αυτά αποτελούν μέρος των εν Κουμράν χειρογράφων, αφού βρέθηκαν στα με αριθμό 1-4 σπήλαια, συναντάμε ανάλογες απαγορεύσεις οι οποίες όμως τιμωρούνται με ποινή θανάτου. Για να αποφευχθούν επαναλήψεις μόνο τις περιπτώσεις που δεν αναφέρθηκαν παραπάνω. Είναι οι εξής :

1. Να αντλούν νερό πλέον εκείνου που είχε συγκεντρωθεί την έκτη ημέρα
2. Να κατακλιθούν με γυναίκα
3. Να προγραμματίζουν ταξίδι προκειμένου να πραγματοποιήσουν αγορές ή πωλήσεις
4. Να ταξιδεύουν στην ξηρά ή στη θάλασσα
5. Να συλλαμβάνουν ζώο ή πτηνό
6. Να σφάζουν ζώο ή πτηνό
7. Να φονεύουν ζώο
8. Να πολεμούν
9. Να δηλώνουν ότι δεν προτίθενται να σεβασθούν τις χάρη του ανθρώπου απαγορεύσεις

10. Να συντελούν στο να αποπλανάται ο εκλεκτός λαός για τον αγιασμό της ημέρας του Σαββάτου.

Αξιοσημείωτες είναι και οι πληροφορίες του Ιώσηπου και πληρέστερες προς την αλήθεια. Αναφέρει : « ταις εβδομάσιν έργων εφάπτεσθαι διαφορότατα ιουδαίων απάντων ου μόνον γάρ τροφάς εαυτοίς προ μίας ημέρας παρασκευάζουσιν, ως μη πύρ εναύοιεν εκείνην την ημέραν, αλλ' ουδέ σκεύος τι μετακινήσαι θαρρούσιν, ουδέ αποπατείν».⁶ Η απαγόρευση «ουδέ αποπατείν» δεν συναντάται πουθενά αλλού. Ορίζεται ίσως και για άλλους λόγους αυτό, αλλά και γιατί κατά τις πληροφορίες του Ιώσηπου, δεν μπορούσαν οι Ιουδαίοι να χρησιμοποιήσουν το Σάββατο το «αξινίδιον», το οποίο χρησιμοποιούσαν τις άλλες ημέρες, προκειμένου να ανοίξουν μικρό βόθρο για την φυσική τους ανάγκη, και στην συνέχεια να σύρουν τα χώματα για να τον καλύψουν. Δεν αναφέρει ο Ιώσηπος ποινές για τους παραβάτες της αργίας του Σαββάτου. Μιλάει όμως για ποινές που να φτάνουν μέχρι λιμού και βασανισμών, οι οποίοι δεν αποκλείεται να είχαν σαν αποτέλεσμα τον θάνατο. Οι ποινές αυτές επιβάλλονταν «επ' αξιοχρέοις αμαρτήμασιν». Ποια παραπτώματα θεωρούνταν αυτά δεν το γνωρίζουμε. Αλλά πιθανόν και η βεβήλωση του Σαββάτου να θεωρούνταν ως αξιόχρεο αμάρτημα για τους Ισραηλίτες και συγκεκριμένα για την Κοινότητα των Εσσαίων.

Μέσα λοιπόν από τη μικρή αυτή ιστορική αναδρομή βλέπουμε ότι το Σάββατο εφαρμόστηκε και για θρησκευτικούς αλλά και για κοινωνικούς λόγους αλλά μέσα από ένα « απάνθρωπο » χαρακτήρα που αν δεν τον τηρούσες θα αντιμετώπιζες ίσως και τη ποινή του θανάτου.

Όμως βρέθηκε Κάποιος που έδωσε τον « ανθρώπινο » χαρακτήρα στη εφαρμογή της αργίας του Σαββάτου. Σε αυτό θα αναφερθούμε με λίγα λόγια αμέσως παρακάτω.

1.7. Η δια του Ιησού νέα θεώρηση του Σαββάτου

Τα Σάββατα στα πλαίσια του θρησκευτικού χαρακτήρα της οι Ισραηλίτες συναθροίζονταν στις κατά τόπους συναγωγές τους. Οι συναγωγές ήταν χώροι πρόσφοροι για την δράση του Ιησού το Σάββατο. Αυτοί που συγκεντρώνονταν εκεί ήταν κατά κανόνα,

⁶ Ιώσηπου, Ιουδ. Πολ. II, 8,9. Πρβλ. Ιππολύτου, Κατά πασών των αιρέσεων, IX, 25

άνθρωποι του « γράμματος » και διωχνόταν γι' αυτούς κάθε κήρυκας νέων ιδεών και κατά συνέπεια ο Ιησούς.

Είναι γεγονός ότι οι κήρυκες μιας νέας ιδέας « αμαρτάνουν » συνήθως και σκανδαλίζουν πολλές φορές τους τηρητές, της θέσεως που είναι στηριγμένης στην παράδοση, όσο και αν χρειάζεται κατάργηση ή αναθεώρηση, ή εκσυγχρονισμό ή άλλη ερμηνεία. Η νέα θέση μεταβάλλεται, στις περιπτώσεις αυτές, σε στόχο, ο οποίος δέχεται με μανία τα ριπτόμενα βέλη ακόμη και αν έχει βαθιά θεμελίωση. Υπάρχουν πάντοτε άνθρωποι, οι οποίοι δεν μπορούν να συλλάβουν το μήνυμα των καιρών της εποχής κατά την οποία ζουν. Προσηλωμένοι στο χθες, το οποίο δεν μπορούν να προσαρμόσουν στο σήμερα, αντιδρούν κατά εκείνου, που δια του σήμερα πορεύεται στο αύριο. Η εμμονή τους στο χθες μπορεί να παρομοιωθεί με μονόλογο, ο οποίος σκληρύνει με την πάροδο του χρόνου, παλιούς θεσμούς και απόψεις. Αυτό συνέβηκε προκειμένου για τον θεσμό του Σαββάτου, τον οποίο όλη η Ισραηλιτική παράδοση, κατέστησε με τον χρόνο στεγνή και άγονη τροχοπέδη της ζωής και εμπόδιο για την πρόοδο. Νέα σκέψη γι' αυτό το θέμα δεν επιτρεπόταν ούτε καν να διατυπωθεί. Ο Ιησούς όμως θεωρεί το θεσμό του Σαββάτου κάτω από νέο πρίσμα. Γι' αυτό το λόγο όχι μόνο δεν καταπαύει από το έργο Του, κατά τα Σάββατα, αλλά εργάζεται, προκειμένου να σώσει τον άνθρωπο.

Η κατά το Σάββατο δράση του Ιησού και η εξαιτίας αυτής αντίδραση των σύγχρονων Ισραηλιτών, οι οποίοι κατά τα Ευαγγέλια φέρονται επικρίνοντας τον Ιησού, γιατί δεν τηρεί το Σάββατο, έγινε αφορμή της ενάρξεως ενός διαλόγου, χρήσιμου για την λάμψη της αλήθειας.

Ο εξ' αφορμής της δράσεως του Ιησού διάλογος δίνει την ευκαιρία να γνωρίσουμε τα υπό αυτού του Ιησού χρησιμοποιούμενα επιχειρήματα, για την στήριξη της ορθότητας της πράξεως Του, έναντι εκείνων, οι οποίοι πρόβαλλαν μόνο αντιλογίες.

Τα επιχειρήματα του ο Ιησούς τα λαμβάνει :

- I. Από την αγία Γραφή κατά το παράδειγμα του Θεού Πατρός ως κατά αναλογία προς την πράξη του Δαβίδ.
- II. Κατά αντιστοιχία προς τις άλλες νομικές διατάξεις π.χ. ο Ιησούς σχετίζει την κατά το Σάββατο δράση Του με τα ισχύοντα για την περιτομή, γι' αυτό και λέει μετά την θεραπεία του παραλυτικού : «ει περιτομήν λαμβάνει άνθρωπος εν σαββάτω ίνα μη λυθεί

ο νόμος Μωυσέως, εμοί χολάτε ότι όλον άνθρωπον υγιή εποίησα εν σαββάτω; » (Ιωαν. ζ' 23).

III. Από αυτά που συνέβαιναν στην καθημερινή ζωή φαίνεται ότι μερικές απαγορευτικές διατάξεις που αφορούσαν το Σάββατο δεν τηρούνταν στα χρόνια του Ιησού. Για παράδειγμα κανείς δεν θα άφηνε αβοήθητο το ζώο του, το οποίο θα έπεφτε στο φρέαρ το Σάββατο, αλλά θα το ανέσυρε από κει.

IV. Από την λογική, δύο φορές κατά τις σχετικές ευαγγελικές διηγήσεις χρησιμοποιεί ο Ιησούς, σε συσχετισμό προς την κατά το Σάββατο δραστηριότητα Του, τον συμπερασματικό σύνδεσμο ώστε. (Μαρκ. Β' 28, Ματθ. Ιβ' 12)

Με βάση λοιπόν τα παραπάνω επιχειρήματα βλέπουμε μέσα από τις ευαγγελικές περικοπές τον Ιησού να θεραπεύει το Σάββατο άνθρωπο ο οποίος ήταν δαιμονισμένος, να θεραπεύει την πεθερά του Πέτρου⁷, να θεραπεύει το χέρι ανθρώπου που ήταν ξεραμένο⁸, να θεραπεύει συγκύπτουσα γυναίκα⁹, την θεραπεία του υδρωπικού, την θεραπεία του παραλυτικού της Βηθεσδά του οποίου μάλιστα είτε να σηκώσει το κρεβάτι του και να περπατήσει εργασία απαγορευμένη για το Σάββατο, την θεραπεία του Τυφλού (Ιω. Θ. 1-41) κατά την οποία ο Ιησούς « έπτυσε χαμαί και εποίησε πηλόν εκ του πτύσματος και έθηκεν αυτού τον πηλόν επί τους οφθαλμούς » του τυφλού και από το μέρος του θεραπευθέντος « και ενίψατο και ήλθε βλέπων » και μια σειρά από άλλες θεραπείες.

Όλη η προαναφερόμενη δράση του Ιησού προκάλεσε τις έντονες αντιδράσεις των « πνευματικών » ανθρώπων (Φαρισαίων) με αποτέλεσμα να διαλύσουν την συναγωγή και να βγάλουν τον Ιησού έξω από την πόλη, για να τον κρημνίσουν «ήγαγον αυτόν » εκτός της πόλεως τους, σε απόκρημνο τόπο για να τον θανατώσουν, ο Ιησούς όμως «Διελθών δια μέσου αυτών διέφυγε» (Λουκ. Δ' 29-30), να κάνουν οι Φαρισαίοι «μετά των Ηρωδιανών συμβούλιο» για να τον απολέσουν « όπως αυτόν απολέσωσι ». (Ματθ. Ιβ' 14).

⁷ Λουκ. δ' 31-40, Μαρκ. α' 21-28

⁸ Λουκ. στ' 6-11, Ματθ. Ιβ' 9-14, Μαρκ. γ' 1-6

⁹ Λουκ. ιγ' 10-17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο

ΑΠΟ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ ΣΤΗΝ ΚΥΡΙΑΚΗ

2.1 Η μία των Σαββάτων

α) Ημέρα της Αναστάσεως

Αναφέρθηκε, ότι η λέξη Σάββατο δεν δηλώνει μόνο την ονομαζόμενη ημέρα αλλά και την εβδομάδα ολόκληρη. Η έννοια αυτή διατηρείται στις εκφράσεις μία των Σαββάτων, τετράδι των Σαββάτων κ.λ.π. Την πρώτη έκφραση δηλωτική της πρώτης ημέρας της εβδομάδος, βρίσκουμε στα Ευαγγέλια, κατά τις αφηγήσεις, οι οποίες αφορούν την Ανάσταση του Χριστού.¹⁰

Τον σεβασμό της αργίας του Σαββάτου, την οποία είχε ακολουθήσει στην σταύρωση του Χριστού, αναφέρει ο τέταρτος Ευαγγελιστής λέγοντας : « οι Ιουδαίοι, επει παρασκευή ην, ίνα μη μείνη επί σταυρού τα σώματα εν σαββάτω, ην γαρ μεγάλη η ημέρα εκείνου του σαββάτου, ηρώτησαν τον Πιλάτον ίνα κατεαγώσιν αυτών τα σκέλη και αρθρώσιν ». Στους λόγους αυτούς υπάρχουν δύο επεξηγήσεις . Η πρώτη αφορά την προηγούμενη ημέρα του Σαββάτου : « επει παρασκευή ην » . Η δεύτερη σε αυτό το Σάββατο : « ην γαρ μεγάλη η ημέρα εκείνου του Σαββάτου ». Ο διαχωρισμός των δύο ημερών δεν είναι τυχαίος. Προετοιμάζει με αυτό ο Ιωάννης τον αναγνώστη του Ευαγγελίου του, όπως από τα γεγονότα της Παρασκευής και την απραξίας του Σαββάτου, ακούσει αυτά που έχουν σχέση με την ημέρα που επακολούθησε μετά το Σάββατο εκείνο, την μία των Σαββάτων, κατά την οποία πραγματοποιήθηκε η Ανάσταση του Ιησού.

Την κατά το ιστορικό εκείνο Σάββατο απραξία, κατά το ίδιο τρόπο αφήνει ο Μάρκος να εννοηθεί λέγοντας : « διαγενομένου του σαββάτου ».¹¹

Ο Ματθαίος πληροφορεί εμμέσως ότι το Σάββατο παρήλθεν ήδη και ότι αναμένεται η μία των Σαββάτων. Στη συμφωνία που αναφέρθηκε παραπάνω, στα δύο δηλ. πρώτα Ευαγγέλια

¹⁰ Ματθ. κη' 1, Μαρκ. ιστ', Λουκ. Κδ' 1, Ιω. κ' 1, 19, 26

¹¹ Μαρκ. ιστ' 1.

και στην Ιωάννειο παράδοση, μεγάλη συμβολή έχουν τα στοιχεία που προέρχονται από τον τρίτο Ευαγγελιστή. Πριν ο Λουκάς αρχίσει την περιγραφή των συμβάντων, κατά την ημέρα της Αναστάσεως, την μία των σαββάτων, πληροφορεί ότι κατά το προηγηθέν αυτής Σάββατο, οι πάντες « ησύχασαν κατά την εντολήν ».

Το γεγονός αυτό, κατά το οποίο και οι τέσσεροι Ευαγγελιστές μεταβαίνουν από την « ησυχία » στην εξιστόρηση του συμβάντος της επομένης ημέρας, της Αναστάσεως του Ιησού, τυγχάνει άξιο σημειώσεως. Υπογραμμίζεται ακόμη ότι για πρώτη φορά στην Καινή Διαθήκη χρησιμοποιείται η έκφραση « μια των Σαββάτων » από όλους πάλι τους Ευαγγελιστές προκειμένου να τοποθετηθεί χρονικώς το γεγονός. Έτσι συνδέθηκε αναπόσπαστα με την παραπάνω έκφραση η Ανάσταση του Χριστού από την εποχή των Αποστόλων. Η σύζευξη της εκφράσεως με το γεγονός τυγχάνει τόσο στενή, ώστε αυτή να αποκτήσει μέσα στο χώρο της χριστιανικής ορολογίας, αναστάσιμο περιεχόμενο. Αντίλαλο του συνδέσμου αυτού και του νοήματος, το οποίο από το πρωί της αναστάσεως απέκτησε η μία των σαββάτων, βρίσκουμε στην ορθόδοξη υμνολογία, η οποία αφού συγκερνάει παλαιοδιαθηκικά στοιχεία με το νέο, το οποίο προσφέρει η εν Χριστώ λύτρωση, ψάλλει κατά την περίοδο του Πάσχα και τους εξής ύμνους:

« Αύτη η κλιτή και αγία ημέρα,

η μία των σαββάτων,

η βασιλίσ και κυρία, εορτών εορτή...»,

«Επι το μνήμα σε επεζήτησεν ελθούσα τη μία των σαββάτων Μαρία η Μαγδαληνή, μη ευρούσα δε ωλοφύρετο κλαυθώ βοώσα οίμοι Σωτήρ μου πώς εκλάπης πάντων Βασιλεύς, ζεύγος δε ζωηφόρων Αγγέλων ένδοθεν του μνημείου εβόα: τι κλαίεις ώ γύναι; κλαιώ φησίν ότι ήραν το Κύριον μου και ουκ που έθηκαν αυτόν αυτή δε στραφείσα οπίσω ως κατείδε σε ευθέως εβόα, ο Κύριος μου και ο Θεός μου Δόξα σου».

Το αναστάσιμο της μίας των σαββάτων υπογραμμίζουν όλοι οι Ευαγγελιστές, αφηγούμενοι τις εμφανίσεις του νικήσαντος τον θάνατον Διδασκάλου κατά την ημέρα αυτή. Χαρακτηριστικές, από την πλευρά αυτή, είναι κυρίως οι αφηγήσεις των Ευαγγελιστών Λουκά και Ιωάννου. Ως προς τον Ευαγγελιστή Λουκά υποχρεωούμεθα ότι αυτός πληροφορεί για την πορεία του Ιησού, κατά την ημέρα της Αναστάσεως, της μίας εκείνης των Σαββάτων, πορείας του Ιησού με τους δύο μαθητές Του προς Εμμαούς. Ο Αναστάς Ιησούς ο οποίος συζήτησε μετά των συμπορευόμενων με αυτόν τα της σταυρώσεως, λέει προς αυτούς: «ουχί ταύτα έδει παθείν τον Χριστόν και εισελθείν εις την

δόξαν αυτού; και αρξάμενος από Μωυσέως και από πάντων των προφητών διημήνευεν αυτοίς εν πάσαις ταις γραφές τα περι εαυτού». ¹² Ο αυτός Ευαγγελιστής ομιλεί για την εμφάνιση του Ιησού ενώπιον των Αποστόλων κατ' αυτήν την ημέρα, τους οποίους και πάλι πληροφορεί ότι το πάθος και η Ανάσταση, τα οποία είχε προείπει αποτελούν εκπλήρωση των Γραφών, διότι « ούτω γέγραπται και ούτως έδει παθείν τον Χριστόν και αναστήναι εκ νεκρών τη τρίτη ημέρα», τη μία των Σαββάτων.

Κομιστής του μηνύματος της ειρήνης ο αναστάς Ιησούς επισκέφθηκε θαυμαστώ τους μαθητές Του, κατά την ημέρα της Αναστάσεως, την ιστορική εκείνη μία των Σαββάτων, απόντος όμως του Θωμά, όπως γνωρίζουμε από το τέταρτο Ευαγγέλιο. ¹³

Ο ίδιος ο Ευαγγελιστής πληροφορεί ότι ο Ιησούς εμφανίστηκε και δεύτερη φορά ενώπιον των μαθητών Του, παρόντος πλέον του Θωμά, «μεθ' ημέρας οχτώ» ¹⁴ δηλ. πάλι κατά την μία των Σαββάτων. Κατά την μία των σαββάτων πραγματοποιήθηκε η κατάπεμψη του Αγίου Πνεύματος, κατά την Πεντηκοστή, όπως και ομιλία του Πέτρου στη συνέχεια. ¹⁵

Από όσα αναφέραμε, με αφορμή την Ανάσταση, καταφαίνεται ότι ο «καταλύτης» του Σαββάτου Ιησούς, κύριος του χρόνου και του Σαββάτου, σύνδεσε το όνομα Του αναπόσπαστα με την αναστάσιμη ημέρα την μία των Σαββάτων.

α) Ημέρα λατρείας

Η αιωνόβιος παράδοση της τηρήσεως της αργίας του Σαββάτου από το Ισραήλ, και έχοντας βαθιές τις ρίζες της είχε αναπόσπαστα συνδεθεί με την θρησκευτική και ειδικότερα την λατρευτική ζωή του λαού αυτού. Αυτό μαρτυρείται και από το γεγονός ότι και αυτοί οι Εσσαίοι, οι οποίοι δεν φαίνεται να μετείχαν στη λατρεία του Ναού, τηρούσαν αυστηρές σαββατικές διατάξεις και είχαν ειδική υμνολογία για το Σάββατο. Και πολλές άλλες αιρέσεις και τάσεις κατά τα χρόνια της Καινής Διαθήκης, μεταξύ των οποίων οι Γραμματείς, οι Φαρισαίοι, οι Ηρωδιανοί και οι Θεραπευταί του Φίλωνος, με μεγάλη αυστηρότητα τηρούσαν τις σαββατικές απαγορεύσεις και φανερά τιμούσαν το Σάββατο. Μαζί με το θρησκευτικό χαρακτήρα είχε αποκτήσει και εθνικό νόημα ο εορτασμός της ημέρας αυτής. Ήταν λοιπόν σχεδόν αδύνατη ανθρωπίνως η απόσπαση Ισραηλίτου από την

¹² Λουκ. κδ' 44-47

¹³ Ιωάννη κ' 19-25

¹⁴ Ιωάννη κ' 26

τήρηση του θεσμού του Σαββάτου. Την δυσκολία αυτή αντιμετώπιζε η μόλις οργανούμενη χριστιανική εκκλησία, η οποία αν δεν αποδεσμευόταν από το Σάββατο θα κινδύνευε πολύ, αφού δεν θα μπορούσε να υπάρξει αυτοτελώς και ανεξάρτητα του ιουδαϊσμού. Γι' αυτό το λόγο οι νέοι κήρυκες δεν κάνουν κανένα λόγο, ενώπιον της ιουδαϊκής προελεύσεως ομάδων, για την μία των Σαββάτων, ως κατεξοχήν λατρευτικής ημέρας. Παρακολουθώντας μάλιστα την δράση του Απ. Παύλου, οι κήρυκες της χριστιανικής πίστεως εξυπηρετούν το σκοπό τους, την διάδοση δηλ. της πίστεως αυτής, όχι καταργώντας εκ προοιμίου το Σάββατο, αλλ' επισκεπτόμενοι τις Συναγωγές αυτή την ημέρα βρίσκοντας σε αυτές πολυάνθρωπους συγκεντρώσεις προ των οποίων κηρύσσουν την εν Χριστώ λύτρωση. Δεν εμφανίζεται επομένως ευθύς εξ' αρχής, για λόγους τακτικής, η μία των Σαββάτων να αντικαθιστά λατρευτικώς το Σάββατο.

Για να κάνουν την μετάβαση του ευρύτερου κύκλου των «μαθητών» από το Σάββατο στην μία των Σαββάτων, προσήχθη η σκέψη να μην γίνεται ορισμένη ημέρα της εβδομάδος επικοινωνία με τον Θεό εν Χριστώ, αλλά κάθε ημέρα. Παρέχοντας πληροφορίες ο Ευαγγελιστής Λουκάς για την θρησκευτική και κοινωνική ζωή της νεοπαγούς, της πρωτοτόκου Εκκλησίας των Ιεροσολύμων, εμφανίζει τα μέλη της συνεργόμενα επί το αυτό «καθ' ημέραν». Το «καθ' ημέραν» αποτέλεσε ισχυρό παράγοντα προκειμένου να ατονήσει το Σάββατο.

Οργανούμενοι οι νέοι χριστιανοί σε Εκκλησίες, στις διάφορες πόλεις διδάσκονται για την ανάσταση του Χριστού. Με αυτήν εισάγονται στην νέα πίστη. Όταν πληροφορούνταν λεπτομέρειες μάθαιναν ότι το μεγάλο γεγονός της αναστάσεως πραγματοποιήθηκε την μία των σαββάτων. Αφού αποκολλήθηκαν πλέον από το ιουδαϊκό Σάββατο και οδηγηθεί προς τον Ιησού για το «καθ' ημέραν» θαυμάζουν το κατά την μία των Σαββάτων έξοχο εκείνο και μοναδικό στην ιστορία γεγονός της αναστάσεως και μεταβαίνουν, χειραγωγούμενοι από τον Παύλο στη μία των Σαββάτων. Η μετάβαση αυτή για κάποιους από τους ιουδαίους χριστιανούς είχε μέσα του και κάτι τι το ευπρόσδεκτο, γιατί η λέξη Σάββατο διατηρείται στην έκφραση «μία των Σαββάτων».

Κρίσιμος για την οριστική μετάβαση από το Σαββάτο στην μία των Σαββάτων είναι χρονικά η τρίτη αποστολική πορεία, τοπικά η Έφεσος, και ψυχολογικά η δημιουργηθείσα στην πόλη αυτή «κατάσταση ζωής» με αντίστοιχη ψυχολογική κατάσταση και στις άλλες πόλεις. Από την Έφεσο, κατά την τρίτη αποστολική πορεία, γράφει ο Παύλος την Α' προς

¹⁵ Πραξ, β' 14-40

Κορινθίους επιστολή από την οποία πληροφορούμαστε¹⁶ ότι τόσο στην Κόρινθο όσο και στην Γαλατία, η μία των Σαββάτων ορίζεται σαν ημέρα λατρευτικής συναντήσεως των μελών τους, στις κατά τόπον Εκκλησίες, με παράλληλη την προσπάθεια της αναπτύξεως φιλανθρωπικής δράσεως. Στην Έφεσο απέσπασε οριστικά και αμετάκλητα ο Απ. Παύλος τους νέους μαθητές από την Συναγωγή και οργάνωσε αυτοτελώς την τοπική Εκκλησία. Κατά την διάρκεια της αυτής αποστολικής πορείας μετέβηκε ο Παύλος εκ νέου στην Τρωάδα. Η κοινότητα εκεί συνέρχεται κατά την μία των Σαββάτων, παρόντος και του Παύλου, για ευχαριστιακή προσφορά.

Μετά την μία των Σαββάτων συνδέθηκε λατρευτικώς και το μυστήριο του βαπτίσματος δοθέντος ότι κατά την ημέρα της Πεντηκοστής βαπτίσθηκαν από τον Πέτρο οι πιστεύσαντες στον Ιησού. Την παράδοση αυτή, της κατά μία Σαββάτων, δηλ. την κατά την Κυριακή προσφορά βαπτίσματος, προκειμένου όμως για τον νηπιοβαπτισμό, διατηρεί μέχρι σήμερα, παρά το αντιχριστιανικό στην ουσία πνεύμα του, ο μανδαισμός.

Επιανερχόμενοι στο σύνδεσμο της μίας των Σαββάτων με το μυστήριο της θείας Ευχαριστίας οφείλουμε να θυμηθούμε το γεγονός της προς Εμμαούς πορείας του Ιησού. Κατά τον Λουκά ο οποίος αφηγείται τα γεγονότα, «τη αυτή ημέρα» κατά την μία δηλ. των Σαββάτων, την ημέρα της Αναστάσεως, και προς το εσπέρας της, ο Ιησούς πορεύτηκε με δύο μαθητές προς Εμμαούς. Κατά την διάρκεια του στην πόλη αυτή, και κατά το δείπνο του βραδιού αυτού, ο Ιησούς «λαβών τον άρτον ευλόγησε και κλάσας επεδίδου» στους με αυτόν συνδειπνούντας δύο μαθητές. Αυτών, μετά της ευλογίας και της προσφοράς του Ιησού, «διηνοίγησαν οι οφθαλμοί και επέγνωσαν αυτόν». Συνδέθηκε έτσι από αυτής της πρώτης μίας των Σαββάτων, από της ημέρας της Αναστάσεως και συγκεκριμένα με την πράξη Αυτού του Ιησού η κλάση του άρτου με την ημέρα αυτή. Εκεί είναι απαραίτητο να αναζητηθούν οι ρίζες της παράδοσης κατά την οποία η μία των σαββάτων επιβλήθηκε ως ημέρα λατρείας.

2.2 Η ογδόη ημέρα

«Μεθ' ημέρες οχτώ» από της αναστάσεως εμφανίστηκε ο Ιησούς ενώπιον των μαθητών Του, όπως γνωρίζουμε από το τέταρτο ευαγγέλιο. Πρόκειται στην ουσία για την

¹⁶ Α. Κορινθίους ιστ' 1-2

πρώτη μετά την Ανάσταση, μία των Σαββάτων. Η ημέρα αυτή, ως προς την Ανάσταση μπορεί να αριθμηθεί και ως ογδόη ημέρα.

Τον συσχετισμό της παραστάσεως 7+1 με έξαρση της μονάδος υπέρ την επτάδα με σύνολο τον αριθμό οχτώ και με αναφορά τα γεγονότα της Αναστάσεως, βρίσκουμε στο τέταρτο Ευαγγέλιο. Αναφερόμενος ο ευαγγελιστής Ιωάννης στις εμφανίσεις του αναστάντος διδασκάλου, πληροφορεί ότι κατά την φανέρωση του Ιησού «επί της θαλάσσης της Τιβεριάδος» παρεβρίσκονται μαθητές των οποίων καταχωρίζει τα ονόματα. Πρόκειται για επτά συνολικά μαθητές, με πρώτο μεταξύ αυτών και ογδοο ταυτόχρονα τον Ιησού.¹⁷

Τους αναγνώστες του έχει ήδη παρασκευάσει ο ευαγγελιστής Ιωάννης με το «μεθ' ημέρας οκτώ», μιλώντας για μία άλλη ογδόη, την περιτομή, χάρη της οποίας επιτρεπόταν να καταλυθεί το Σάββατο. Τον συσχετισμό της περιτομής με την παράσταση 7+1 = 8, βρίσκουμε στην Παλαιά Διαθήκη. Οριζόταν π.χ. «Γυνή... εάν τέκη άρσεν... ακάθαρτος έσται επτά ημέρας... και τη ημέρα τη ογδόη περιτέμνει την σάρκα της ακροβυστίας αυτού».¹⁸ Το κατά Λουκάν Ευαγγέλιο των παιδικών χρόνων πληροφορεί ότι το βρέφος στην Βηθλεέμ, «ότε επλήσθησαν ημέραι οκτώ, του περιτέμνουν»¹⁹, ονομάσθη Ιησούς. Ο χαρακτηρισμός της μίας των Σαββάτων ως ογδότης ημέρας ετόνισε το τελετουργικό και λατρευτικό νόημα της. Ο Απόστολος Παύλος συσχετίζει την περιτομή με το βάπτισμα, και αυτό πάλι με την ταφή και την Ανάσταση του Χριστού.

Σχετικά με την ονομασία της Κυριακής και ως ογδότης ημέρας αναφέρονται και οι ιεροί κανόνες του Πηδαλίου. Έτσι στην ερμηνεία του Κ' Κανόνα της Α' Οικουμενικής Συνόδου αναφέρεται ότι την Κυριακή πρέπει να προσευχόμεθα όρθιοι «ου μόνον διατι εν αυτή συνανέστημεν τω Χριστώ και χρεωστούμεν να ζητούμεν τα άνω και τα ουράνια, αλλά και δια τι η Κυριακή ημέρα φαίνεται τρόπον τινά πώς είναι εικών και τύπος του μέλλοντος αιώνας, ενώ δηλονότι πάντες αναστημένοι ευρίσκονται. Δι' ο και αρχή ούσα αυτή των ημερών, ουχί πρώτη ωνομάσθη από τον Μωυσήν, αλλά μία, ήτις και ογδόη εστί, δηλούσα την όντως ογδόη εκείνην όπου μέλλει να γένη μετά την του εβδοματικού αιώνας τούτου τελείωσιν». Παρακάτω πάλι αναφέρει «... επειδή αυτή (η Κυριακή) και πρώτη εστί ως αρχή ζωής, και ογδόη, ως υπερβάσα τον ιουδικόν Σαββατισμόν, ήτοι την ζ' ημέραν».

Με βάση τα παραπάνω πρόκειται περί του θρησκευτικού περιεχομένου της ογδότης ημέρας, ημέρας της οποίας μόνο ο Χριστιανισμός καθιέρωσε ως κατ' εξοχήν ημέρα

¹⁷ Ιωάννη κα' 1-3

¹⁸ Λευιτικό ιβ' 2-3

λατρείας, γνωστής και αλλιώς ως Κυριακής.

2.3. Η Κυριακή.

Το επίθετο κυριακός παράγεται από το ουσιατικοποιηθέν επίθετο κύριος, και δηλώνει το ανήκον σε αυτό ή το εξαρτώμενο από αυτό. Το επίθετο αυτό χρησιμοποιείται δύο φορές στην Καινή Διαθήκη. Πρώτα από τον Παύλο, ο οποίος γράφοντας στους Κορινθίους χαρακτηρίζει την εν τη ευχαριστία κλάση του άρτου και την προσφορά του οίνου κυριακό δείπνο. Δεύτερον στην Αποκάλυψη, όπου γίνεται λόγος περί Κυριακής ημέρας.

Το επίθετο κυριακός, γνωστό στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, αναφέρεται κατά τα χρόνια της Καινής Διαθήκης στους αυτοκράτορες, και συναντάται στις ελληνικές επιγραφές και περισσότερο στις εκφράσεις : «κυριακός φίσκος» δηλώνοντας έτσι το ταμείο του αυτοκράτορος, «κυριακός λόγος» δηλώνοντας το δημόσιο ταμείο, «κυριακαί ψήφου» κ.λ.π. Από τους πάπυρους εξάλλου γνωρίζουμε τις εκφράσεις : «κυριακό χρήμα», «Κυριακή κτήσεις», «κυριακοί φόρου» κ.λ.π.

Η λέξη κύριος η οποία κατήντησε είδος αυτοκρατορικού τίτλου, εμφανίζει αντιστοιχία προς την λέξη σεβαστός η οποία επίσης αναφερόταν ως τίτλος ή προσόν ρωμαίου αυτοκράτορος. Ο Στράβων (67 π.Χ.- 24 π.Χ.) μιλάει για τον Σεβαστό Καίσαρα.²⁰ Ως δηλωτική του Καίσαρος αναφέρεται και στην Καινή Διαθήκη η λέξη σεβαστός.²¹

Μέσα στον χώρο της ισραηλιτικής ευσέβειας, η λέξη κύριος, προκείμενου να χαρακτηριστεί ο Θεός με αυτήν, διαδραμάτιζε σπουδαίο ρόλο. Από τις εβραϊκές λέξεις, οι οποίες σημαίνουν κύριος, επισημαίνουμε την λέξη adonai. Πρόκειται για την λέξη Άδωνις. Ερμηνεύοντας ο Ωριγένης χριστολογικώς τον δεύτερο ψαλμό λέει, με αφορμή τον δεύτερο στίχο του, που αναφέρει: « οι άρχοντες συνήχθησαν κατά του κυρίου», τα εξής, σε σχέση με την γλώσσα των Ισραηλιτών : «Εστι δε τετραγράμματον ανεκφώνητον παρ' αυτοίς... και λέγεται μεν τη Αδωναί προσηγορία, ουχί τούτου γεγραμμένου εν τω τετραραμμάτω παρά δε έλλησι τη κύριος εκφωνείται».

¹⁹ Λουκά β'21

²⁰ Στράβωνος, Γεωγραφικά ΙΙΙ, 3,8. ΧΙΙ, 8,16

²¹ Πράξ. κε' 21 πρβλ. 25 κζ' 1.

Η χρήση του επιθέτου κυριακός στη Καινή Διαθήκη έδωσε αφορμή να τεθούν επί τάπητος μερικά προβλήματα από νεώτερους ερευνητές κυρίως από τον Bousset. Το έργο του W. Bousset, *Kyrios Christos*, ευτύχησε να ελκύσει την προσοχή πολλών ειδικών, να θέσει προβλήματα και να προκαλέσει συζητήσεις, οι οποίες σχετίζονται με αυτήν. Υποστηρίζεται σε πολλά σημεία του παραπάνω έργου η επίδραση της ελληνικής σκέψεως στην καινή Διαθήκη, και ειδικότερα, η ελληνιστικής προελεύσεως χρήση της λέξεως κύριος, προκειμένου γι' αυτή να χαρακτηριστεί ο Ιησούς. Από κει προέρχεται η χρήση του επιθέτου κυριακός. Σε αυτό το συμπέρασμα, με άλλη επιχειρηματολογία, καταλήγει ο Dittenberger, ο οποίος ασχολούμενος με επιγραφές ανατολικής προελεύσεως βρίσκει και υπογραμμίζει αυτό που ήδη καταχωρίσαμε : κυριακός λόγος , κυριακαί ψήφοι.

Εάν ερευνούσαν οι ασχολούμενοι με την Καινή Διαθήκη και μόνο το επίθετο Κυριακή που προέρχεται από την Αποκάλυψη, «εγενόμην εν πνέματι εν τη Κυριακή ημέρα...», και το οποίο δεν παρέχει καμία επεξήγηση, θα καταλάβαιναν ότι ομιλεί για συγκεκριμένη ημέρα, και με όρο γνωστό στους αναγνώστες του. Αν ακόμη εμμείνουν στο χώρο της εβραϊκής παραδόσεως, θα κατανοούσαμε ευχερέστερα την έκφραση «Κυριακή ημέρα», σχετίζοντάς την με την έκφραση «ημέρα Κυρίου».

Θα πρέπει ακόμη να σημειώσουμε ότι και ο Παύλος χρησιμοποιεί το επίθετο κυριακός. Επιθυμώντας ο Απόστολος να επιστήσει την προσοχή, στους Κορίνθιους χριστιανούς, για συνήθειες που δεν ήταν καλές κατά τα κοινά δείπνα, μέσα στα οποία ήταν και οι ευχαριστιακές συνάξεις, επικρίνει τους ασυνεπείς μαθητές, οι οποίοι δεν σκέπτονταν τους πτωχούς της κοινότητας τους. Ο παραλληλισμός της εκφράσεως κυριακό δείπνο με την κλάση του άρτου και την ευχαριστία είναι δηλωτικός της πνευματικής σχέσεως του Ιησού, του Κυρίου, με τω επί τω ονόματι Του δείπνο, το οποίο ορθά χαρακτηρίζεται ως κυριακό. Παρατηρούμε και εδώ ότι ο Παύλος δεν παρέχει καμία επεξήγηση, στην έκφραση κυριακό δείπνο, το οποίο σημαίνει ότι οι αναγνώστες της Επιστολής δεν ακούν ένα νέο όρο, αλλά γνωστό σε αυτούς - από της προφορικής προφανώς διδασκαλίας- η οποία προηγήθηκε της επιστολής. Ο Απ. Παύλος στην προκειμένη περίπτωση, χωρίς να έχει απολογητική διάθεση, αλλά συγκινούμενος από την αγάπη προς τον Κύριο Ιησού Χριστό, προβάλλει το επίθετο κυριακός του κειμένου και το συνδέει αναπόσπαστα με τη λέξη Κύριος, προκειμένου να χαρακτηρίσει με αυτήν όχι τον Θεό αλλά τον Ιησού. Γι' αυτό και παρακάτω γίνεται λόγος για το «ποτήριον Κυρίου» και περί αίματος Κυρίου.

Εμφανέστατη ακόμη τυγχάνει η συσχέτιση του επιθέτου κυριακός με το όνομα του Κυρίου Ιησού, η Κυριακή ημέρα μετά του ευχαριστηριακού, του κατά Παύλον κυριακού δείπνου, εις το XIV κεφάλαιο της Διδαχής. Όλα αυτά διαλαμβάνονται στην σύσταση: «Κατά κυριακὴν δε Κυρίου συναχθέντες κλάσατε ἄρτον και ευχαριστήσατε προεξομολογησάμενοι τα παραπτώματα υμῶν, ὅπως καθαρά η θυσία υμῶν ἡ²²».

2.4. Η Κυριακή στους αποστολικούς και μετέπειτα χρόνους

Όπως ἤδη αναφέραμε οι χριστιανοί ἐξ' ἐθνῶν ἄρχισαν ἀπὸ τις ἀρχές του Β' αἰῶνα να τιμῶν την Κυριακή και να υποτιμῶν το Σάββατο, ἐνῶ οι ἐξ' Ἰουδαίων χριστιανοί ἐξακολουθοῦν να τιμῶν ἐξ' ἴσου το Σάββατο και την Κυριακή. Ο ἀποστολικός ὁμως πατέρας ο Ἰγνάτιος, ο οποίος ἤκμασε την εποχὴ αὐτή, στην προς Μαγνησίους ἐπιστολή του (9,1) ἐκφράζει την προτίμησή του υπέρ της Κυριακῆς. Η Κυριακή γιορταζόταν ὡς χαρμόσυνη ἡμέρα, κατὰ την οποία οι Χριστιανοί συνέρχονταν και τελούσαν την λατρεία τους. Η Κυριακή ὀνομαζόταν και «Ἡμέρα του Ἡλίου», ὡς αφιερωμένη στο Χριστό, τον Ἡλιο της δικαιοσύνης ἢ προς την ἐξ' ὕψους ἀνατολή. Σε αὐτό σχετικὰ ἀναφέρεται και ο Ἰουστίνος στην Α' Ἀπολογία του παράγραφο 67, στίχους 3-5. «Και τη του Ἡλίου λεγομένη ἡμέρα πάντων κατὰ πόλεις ἢ ἀγρούς μενόντων ἐπὶ το αὐτό συνέλευσις γίνεται...» και παρακάτω «Τη δε του Ἡλίου ἡμέρα... ο ἡμέτερος Σωτήρ τη αὐτή ἡμέρα ἐκ νεκρῶν ἀνέστη...» . Σημειῶνουμε ὅτι οι ἐθνικοί, για την ὀνομασία αὐτή κατηγοροῦσαν τους Χριστιανούς, ὡς ὀπαδοὺς της θρησκείας του Ἡλιου, την ὀποία ἀποκρούει ο ἀπολογητής Τερτυλλιανός.(Απολογ. κεφ. 16).

²² Διδαχή XIV, 1.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο

ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΤΗΣ ΚΥΡΙΑΚΗΣ ΑΡΓΙΑΣ

Στα χρόνια μετά τα Αποστολικά χρόνια, την Κυριακή την όρισαν οι κανόνες της Εκκλησίας ως ημέρα αναπαύσεως και προσευχής. Σημειώνουμε ότι η ισχύς των Κανόνων της Εκκλησίας κατοχυρώνεται και στο Σύνταγμα του 1975 άρθρο 3 «Σχέσις Εκκλησίας και πολιτείας» παράγραφος 1, όπου αναφέρεται ότι : «Επικρατούσα θρησκεία εν Ελλάδι είναι η της Ανατολικής Ορθοδόξου του Χριστού Εκκλησίας. Η Ορθόδοξος Εκκλησία της Ελλάδος, κεφαλὴν γνωρίζουσα τὸν Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστὸν ὑπάρχει ἀναποσπᾶστος ἠνωμένη δογματικῶς μετὰ τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει Μεγάλῃς καὶ πάσης ἄλλῃς Ομοδόξου του Χριστοῦ Εκκλησίας, τηρούσα ἀπαρασαλεύτως, ὡς ἐκεῖναι, τοὺς ἱερούς, ἀποστολικούς καὶ συνοδικούς κανόνας καὶ τὰς ἱεράς παραδόσεις».

Πριν αναφερθούμε στους ἱερούς Κανόνες που ἀφοροῦν τὴν ἀργία τῆς Κυριακῆς θα ἀναφερθῶ σε Κανόνες που δείχνουν τὸ πόσο σημαντικὴ εἶναι Κυριακὴ γιὰ τοὺς χριστιανούς. Ὁ 3^{ος} Κανὼνας τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων ἀναφέρεται στὴν νηστεία καὶ λέει : «Εἰ τις Κληρικὸς εὐρεθῆ τὴν Κυριακὴν ἡμέραν νηστεύων, ἢ τὸ Σάββατον, πλὴν τοῦ ἐνός μόνον, καθαιρεῖσθω. Εἰ δὲ λαϊκὸς ἀφοριζέσθω». Στὴν ἐρμηνεία τοῦ Κανόνος αὐτοῦ ἀναφέρεται ὅτι ὅποιος βρεθῆ νὰ νηστεύει με τέλεια αἰτίτια ἢ με ξηροφαγία στὴν ἐνάτη ἐκτός ἀπὸ ἓνα Σάββατο, τὸ Μεγάλον Σάββατο, θα ἔχει τὶς παραπάνω ἐπιπτώσεις καὶ αὐτὸ γιὰ τὸ Σάββατο νήστευαν οἱ Αἰρετικοί, νὰ μὴ δείξουμε ὅτι συμφωνοῦμε με αὐτούς (Κολουθιανοὶ καὶ Ἀπολινάριοι) καὶ γιὰ αὐτὴ τὴν ἡμέρα ἐγίνε ἡ κατάπαυσις τοῦ Δημιουργοῦ τῶν ὅλων. Τὴ Κυριακὴ δὲν νηστεύουμε γιὰ τὴν παγκόσμια χαρὰ καὶ Ἀνάστασις τοῦ Κυρίου. Τὸ Σάββατο τῆς πρώτης δημιουργίας καὶ πλάσεως τοῦ κόσμου φέρει ὑπόμνησις, ὡς τέλος καὶ σφραγίς τῆς. Ἡ Κυριακὴ, σώζει τὴν εἰκόνα τῆς δευτέρας δημιουργίας καὶ ἀναπλάσεως ὡς ἀρχὴ τῆς, μᾶλλον δὲ καὶ ὡς ἀρχὴ τῆς πρώτης δημιουργίας.

Ἄλλος Κανὼνας ὁ Κ' τῆς πρώτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου ἀναφέρει ὅτι τὴν Κυριακὴ δὲν γονατίζουσι οἱ Χριστιανοὶ ἀλλὰ στέκονται ὀρθοί. Στὴν Συμφωνία τοῦ Κανόνος ἀναφέρεται ὅτι : «Ἐν τῇ Κυριακῇ μὲν γὰρ φησὶν, ὀρθοὶ προσευχώμεθα σὺ μόνον δια τι ἐν

αυτή συνανέστημεν τω Χριστώ και χρεωστούμεν να ζητούμεν τα άνω και τα ουράνια αλλά και δια τι η Κυριακή ημέρα φαίνεται τρόπον τινά πώς είναι εικών και τύπος του μέλλοντος αιώνος, ενώ δηλονότι πάντες αναστημένοι ευρίσκονται...».

Τώρα όσο αναφορά την Κυριακή αργία ο ΚΘ' Κανόνας της τοπικής Συνόδου που έγινε στη Λαοδικεία γύρω στο 364 μ.Χ. αναφέρει ότι «Ου δει Χριστιανούς ιουδαΐζειν, και εν τω Σαββάτω σχολάζειν, αλλά εργαζέσθαι αυτούς εν τη αυτή ημέρα, την δε Κυριακήν προτιμώντας, είχε δύναιντο σχολάζειν ως Χριστιανοί, ει δε ευρεθείεν ιουδαΐσται, έστωσαν ανάθεμα παρά Χριστώ». Η ερμηνεία του παραπάνω Κανόνος αναφέρει ότι : Το Σάββατο, όπως το δηλώνει το όνομα του, ήταν ημέρα καταπαύσεως κατά τον παλιό Νόμο, κατά την οποία οι Ιουδαίοι κατέπαυαν από κάθε εργόχειρο, η δε Κυριακή είναι γιορτή καταπαύσιμος της νέας χάριτος του Ευαγγελίου. Λουπόν οι Χριστιανοί καθώς είναι γιοι της χάριτος δεν πρέπει να γιορτάζουν και να μην εργάζονται το Σάββατο και με αυτό τον τρόπο να ιουδαΐζουν, καθώς ορίζει ο Κανόνας αυτός αλλά το Σάββατο να εργάζονται ,και την Κυριακή τιμώντας την Ανάσταση του Κυρίου να σχολάζουν αν μπορούν. Αν φανούν ότι ιουδαΐζουν τηρώντας την αργία του Σαββάτου, να γίνονται ανάθεμα , δηλ. να είναι χωρισμένοι από τον Χριστό και σε αυτό τον αιώνα και στο μέλλοντα.

Σημειώνουμε ότι ο παραπάνω Κανόνας δεν προστάζει αναγκαστικά να τηρούν αργία την Κυριακή οι χριστιανοί, αλλά πρόσθεσε, το αν μπορούν και έχουν τον τρόπο να τηρούν την αργία, παρ όλα αυτά οι πολιτικοί νόμοι edióρισαν αναγκαίως να αργούν την Κυριακή όλοι οι Χριστιανοί, πλην από τους γεωργούς.

Οι πρώτοι νόμοι έπειτα από τους Κανόνες της Εκκλησίας εκδόθηκαν στους Βυζαντινούς χρόνους και συγκεκριμένα από τον Μ. Κωνσταντίνο, ο οποίος όμως ιστορεί ο Ευσέβιος στο βίο του, απαγόρευε τα στρατιωτικά γυμνάσια. Άλλες πηγές αναφέρουν ότι ο Μ. Κωνσταντίνος είχε διατάξει ότι οι μεν χριστιανοί στρατιώτες όφειλαν να αναπαύονται και να φοιτούν στις Εκκλησίες, τελούντες τα θρησκευτικά τους καθήκοντα, οι δε εθνικοί στρατιώτες να μην ασκούνται στα όπλα, αλλά να μένουν στο στρατόπεδο και να εύχονται υπέρ του αυτοκράτορα. Ο Μ. Κωνσταντίνος νομοθέτησε ακόμη να παύουν τα δικαστήρια και την Κυριακή και όλοι να θεραπεύουν το θείο με προσευχές και παρακλήσεις²³. Αργότερα το 386 μ.Χ., ο Μ. Θεοδόσιος απαγόρευσε την τέλεση θεαματικών αγώνων κατά την ημέρα της Κυριακής και ο Θεοδόσιος ο μικρός το 425, διέταξε τα γενέθλια του

αυτοκράτορα να γιορτάζονται άλλη μέρα, για να μην ταρασσεται η Κυριακή (Cod. Theodos. L.XV tit 2,5).

Η νδ' Νεαρά του Λέοντος του σοφού edióρισε να σχολάζουν και οι γεωργοί την Κυριακή. Ο Νικηφόρος ο Ομολογητής στο β' τόμο της συλλογής των Συνόδων σελ. 918 κατά τον β' κανόνα του λέει, ότι δεν πρέπει να οδοιπορεί κανείς την Κυριακή χωρίς ανάγκη και βία. Πρέπει οι Χριστιανοί να μην μεταχειρίζονται την αργία της Κυριακής και των άλλων γιορτών σε μέθες, παιχνίδια, τραγούδια και ταραχές, αλλά να πηγαίνουν στην Εκκλησία και να ακροάζονται τα θεϊκά λόγια, στο να αναγινώσκουν τα ιερά βιβλία και άλλες αγαθοεργίες να κάνουν. Ο Αγ. Ιγνάτιος (επιστολή προς Μαγνησίους) λέει: «Εκαστος ημών σαββατιζέσθω πνευματικώς, μελέτη νόμου χαίρων, ου σώματος ανέσει, ουκ ορχήσει και κρότοις, νούν ουκ έχουσιν». Ο δε Βαλσαμών λέει ότι κατά την ημέρα της Κυριακής, δεν πρέπει ούτε να λούζεται κανείς, ούτε αυτοί που έχουν τα λουτρά να καίνε κατά την ημέρα αυτή, όποιο; λουσθεί την ημέρα αυτή να διορθώνεται με επιτίμιο, κατά την διάκριση του Επισκόπου. Και οι Αποστολικές διαταγές βιβλίο γ' Κεφάλαιο θ' λένε ότι : Στις ημέρες των Κυριακών να μην επιτρέπουμε να λέγεται ή να πράττεται κάτι άσεμνο.

Στην τοπική σύνοδο που έγινε στην Καθαργένη²⁴ το 418 ή 419 ο ΞΑ' Κανόνας αναφέρει: «Κακείνο έτι μην δει αιτήσαι, ίνα τα θεώρια των θεατρικών παιγνίων εν τη Κυριακή και εν ταις λουπαις φαιδραις ημέραις της των χριστιανών πίστεως κωλύονται, μάλιστα ότι τη ογδοάδι του Αγίου Πάσχα οι όχλοι μάλλον εις το υποδρόμιον, ήπερ εις την Εκκλησίαν συνέρχονται. Οφείλιν μετενεχθήναι τας ορισμένας αυτών ημέρας ούτε απαντήση, και μη οφείλιν τινά των Χριστιανών προς τα θεώρια ταύτα αναγκάζεσθαι». Η Ερμηνεία του Κανόνος αυτού αναφέρει : Ζητεί δια του παρόντος Κανόνος η Σύνοδος, ίνα δια προσταγής Βασιλικής να μην γίνωνται τρεξίματα αλόγων ή άλλων ζώων, παιχνίδια τις Κυριακές και τις άλλες εορτάσιμους ημέρες, μάλιστα και στην Διακινήσιμο εβδομάδα του Πάσχα, επειδή περισσότερο συναθροίζονται οι Χριστιανοί στα θέατρα, παρά στην Εκκλησία και κανείς Χριστιανός να μην αναγκάζεται να πηγαίνει σε αυτά. Ζητάει αυτές οι γιορτές να μετατίθονται σε άλλες μέρες.

²³ Πάπυρος Larousse Britannica

²⁴ Καθαργένη ήταν πόλη περιφανέστατη της Αφρικής, η οποία είναι η Καρχηδόνα, ονομαζομένη με δύο ονόματα Καρθάγο γάρ ή Καρθαγένα. Από τους Έλληνες ονομάζεται Καρχηδών γιατί κατοίκησαν εκεί πριν από την άλωση της Τροίας ο Ξώρος και ο Καρχηδών και άλλοι Φοίνικες. Σήμερα είναι γκρεμισμένη και 12 μίλια προς την ανατολήν είναι χτισμένη η περίφημος πόλη Τούνεσι.

Μετά από την ενεργητικότητα που παρουσιάστηκε σχετικά με το θέμα της Κυριακής αργίας, στους Βυζαντινούς χρόνους, δεν έχουμε άλλα στοιχεία σχετικά με την νομοθεσία κ.λ.π. Και αυτό πιθανόν εξαιτίας της υποταγής της Βυζαντινής αυτοκρατορίας στον τουρκικό ζυγό. Τότε θα ήταν δύσκολο να εφαρμοστεί η Κυριακή αργία στον υπόδουλο λαό, ακόμη και αν το ήθελε ο ίδιος πολύ.

Έναν αιώνα όμως πριν από την αποτίναξη του τουρκικού ζυγού, ένας ιεραπόστολος ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός, (1714- 1779), προσπαθώντας να αφυπνίσει τους Έλληνες μέσα σε όλα τα άλλα τόνιζε τα εξής: «Επρόσταξεν ο Θεός και έγιναν επτά ημέραι και πρώτην έκαμε την Κυριακήν και την κράτησε δια λόγου του και τις άλλες εξ τις εχάρισεν εις ημάς να εργαζόμεθα δια τα ψεύτικα ταύτα και γίηνα, και την Κυριακήν να σχολάζωμεν και να πηγαίνωμεν εις τα εκκλησίας μας να δοξάζωμαν τον Θεόν μας, να ιστάμεθα με ευλάβειαν, ν' ακούωμεν το άγιον Ευαγγέλιο και τα λοιπά βιβλία της Εκκλησίας μας...». Άλλες φορές έλεγε : «Δια τούτο οι Εβραίοι δεν κατακαίονται άλλη μέρα τόσο, ωσάν την Κυριακήν, όπου είναι η Ανάστασις του Χριστού μας. Διότι Κυριακήν ημέραν έγινεν ο Ευαγγελισμός της Δεσποίνης ημών Θεοτόκου και Αειπαρθένου Μαρίας. Κυριακήν ημέρα μέλλει ο Κύριος να αναστήσει όλον τον κόσμον. Πρέπει και

ημείς να εργαζόμεθα τας εξ ημέρας δια ταύτα τα μάταια, γίηνα και ψεύτικα πράγματα, και την Κυριακή να πηγαίνουμε στην Εκκλησία και να στοχαζόμεθα τας αμαρτίας μας, τον θάνατον, την κόλασιν, τον Παράδεισον, την ψυχή μας όπου είναι τιμιώτερα από όλον τον κόσμον, και όχι να πολυτρώγωμεν, να πολυπίνωμεν και να κάμνωμεν αμαρτίας ούτε να εργαζόμεθα και να πραγματευόμεθα την Κυριακήν. Εκείνο το κέρδος όπου γίνεται την Κυριακήν είνε αφωρισμένο και κατηραμένο, και βάνετε φωτιά και κατάρα

εις το σπίτι σας και όχι ευλογίαν και ή σε θανατώνει ο Θεός παράκαιρα ή την γυναίκα σου, ή το παιδί σου ή το ζών σου ψοφά ή άλλον κακόν σου κάμνει. Όθεν αδελφοί μου, για να

μην πάθετε κανένα κακό, μήτε ψυχικό, μήτε σωματικό, εγώ σας συμβουλεύω να φυλάγετε την Κυριακήν, ωσάν όπου είναι αφιερωμένη εις τον Θεόν. Εδώ πώς πηγαίνετε χριστιανοί μου; την φυλάγετε την Κυριακήν; Αν είσθε Χριστιανοί να την φυλάγετε...»²⁵ Αυτά και άλλα πολλά σχετικά με την αργία της Κυριακής τόνιζε ο Άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός με αποτέλεσμα να κατορθώσει να καταργήσει τα παζάρια της Κυριακής και να τα μεταφέρει στην ημέρα του Σαββάτου, προς μεγάλη λύπη των Εβραίων, οι οποίοι τον εμίσησαν θανάσιμα. Ήταν μάλιστα ο πρώτος λόγος για τον οποίο τον πήγαν στα Γιάννενα στον Κιούρτ Πασά, και μία από τις «αιτίες» για τον οποίο καταδικάστηκε να κρεμαστεί στο Κολικόντασι.

Παρ' όλα αυτά όμως δεν υπήρχε επίσημα νομοθετημένη αργία την Κυριακής. Οι ώρες εργασίας μέχρι τις αρχές του δικού μας αιώνα έφθαναν στις 16-18 ημερησίως. Εφτά ημέρες την εβδομάδα σχεδόν όλο τον χρόνο εργασία, με εξαίρεση τις ημέρες των Χριστουγέννων και του Πάσχα.

Μέσα σε αυτό το κλίμα τον Φεβρουάριο του 1879 οι εργάτες των ναυπηγείων και των βυρσοδεψιών της Σύρου ίδρυσαν τα πρώτα εργατικά σωματεία στην Ελλάδα. Και στις 21-2-1879 κήρυξαν την απεργία τους με διάφορα αιτήματα και μέσα σε όλα : Να καταργηθεί η δίωρη δουλειά της Κυριακής που τη λέγανε αγγαρεία, γιατί δεν πληρωνόταν.²⁶ Η απεργία των εργατών της Σύρου ήταν δυναμική με διαδηλώσεις απεργοσπάστες και συμπλοκές. Ο Νομάρχης κλείστηκε στην Νομαρχία ζήτησε επειγόντως από την Αθήνα ενισχύσεις, απ' όπου φτάνουν 50 σκαπανείς του στρατού. Ύστερα από μια εβδομάδα η απεργία λύθηκε και τα αιτήματα των εργατών έγιναν όλα δεκτά.

Η αρχή είχε γίνει. Το παράδειγμα των εργατών της Σύρου με την ίδρυση σωματείων και την κήρυξη απεργίας το ακολούθησαν και άλλοι κλάδοι εργαζομένων και στην υπόλοιπη Ελλάδα. Οι τυπογράφοι της Αθήνας πριν ακόμη φτιάξουν σωματείο, κήρυξαν στις 21-6-1882 απεργία χωρίς επιτυχία. Λίγους μήνες αργότερα, στις 5-11-1882 αποφασίσανε να μην δουλεύουν την Κυριακή.

Το 1893 καθιερώνεται στην χώρα μας από την Β' Διεθνή Ένωση Εργαζομένων η Εργατική Πρωτομαγιά. Το εργατικό κίνημα με τους Σταύρο Καλλέργη, Πλάτωνα

²⁵ Κοσμάς ο Αιτωλός, Επισκόπου Αυγουστίνου Καντιώτου, Αθήνα 1994 σελ. 118, 189

²⁶ Ο ιστορικός συγγραφέας Γιάννης Κοδράτος αναφέρει ότι: Την Κυριακή οι εργάτες ήταν υποχρεωμένοι να δουλεύουν τσάμπα για τον εργοδότη τους. Ο θεσμός αυτός της αγγαρείας ήταν απομεινάρι της δουλοπαροικίας. (φρουδαρχίας)

Δρακούλη, Δημήτρη Αρνέλλο, Δημήτρη Καραμπύλλα και άλλους αρχίζει να οργανώνεται. Στην πρώτη εργατική Πρωτομαγιά που γιορτάστηκε στην Αθήνα το 1894 οι σοσιαλιστές εργάτες υπό την Αιγίδα του Σταύρου Καλλέργη ζήτησαν από το Κράτος να ασκήσει πιο έντονα τα δικαιώματα του. Κύρια αιτήματα τους ήταν :

- α) Αναγνώριση της Κυριακής αργίας
- β) Θέσπιση του οχταώρου και
- γ) Συντάξεις για όσους πάθαιναν στην εργασία.

Πολλοί Σύλλογοι και Σωματεία είχαν θέσει το θέμα της αργίας την Κυριακή και είχαν ξεκινήσει αγώνα. Ο Σύλλογος Εμποροϋπαλλήλων Αθηνών από το 1880 περίπου το είχε ως ένα από τα κύρια αιτήματα του. Πιο συγκεκριμένα ο σύλλογος αυτός, που είναι ένας από τους αρχαιότερους συλλόγους στην Ελλάδα, στο Διοικητικό Συμβούλιο της 11^{ης} Νοεμβρίου 1898 είχε αποφασίσει να διοργανώσει συνέδριο για την Κυριακή αργία. Το συνέδριο πραγματοποιήθηκε τον Μάιο του 1899. Οι εργασίες του συνεδρίου διήρκεσαν αρκετές ημέρες, από το Μάιο μέχρι τις 13 Ιουνίου 1899, όπου το κύριο θέμα της αργίας της Κυριακής αναπτύχθηκε λεπτομερώς στους συνέδρους.

Οι σκληρές συνθήκες εργασίας και διαβίωσης και η εξ' αυτών έξαρση της φυματίωσης ήταν στις αρχές του αιώνα μας το καθημερινό κύριο θέμα. Πολλοί είχαν προσπαθήσει να πείσουν την πολιτεία, να δει την φυματίωση περισσότερο ως κοινωνικό φαινόμενο, παρά ως μολυσματική νόσο και ότι οποιαδήποτε μεταχείριση της δεν θα απέδιδε, αν δεν βελτιώνονταν οι αμοιβές των πτωχών τάξεων, δεν ανεγείρονταν υγιεινές κατοικίες, και εφ' όσον δεν θα μειωνόταν ο αριθμός των ωρών εργασίας και δεν θα καταπολεμούσαν ο αλκοολισμός.

Αυτή η κατάσταση επικρατούσε στις εργατικές τάξεις στις αρχές του αιώνα μας. Η αντανάκλαση της καθεφτριζόταν σε όλη την εικόνα της χώρας. Η Ελλάδα βρισκόταν σε φοβερή αναρχία. Τα παλαιά κόμματα τελείως εξαθλιωμένα έφεραν το κίνημα στο Γουδί (1909) με τον Συνταγματάρχη Ζορμπά και την ελπίδα να σταματήσει η φαυλοκρατία.

Η Κυριακή αργία είναι αποτέλεσμα πίεσης του Στρατιωτικού Συνδέσμου (Σ.Σ.) προς την Κυβέρνηση Μαυρομιχάλη. Στα απομνημονεύματα του ο αντιστράτηγος Θεόδωρος Πάγκαλος, εκ των πρωτεργατών του κινήματος στο Γουδί αναφέρει :

«Όταν άρχισαν οι εργασίες της Βουλής η Κυβέρνησις επέδειξεν προθυμίαν τινά δια την ψήφισιν των υπο του προγράμματος του Σ. Σ. και φοβουμένη «το περίφημο χάος», το

οποίο θα επήρχετο μετά την πώσιν της κυβερνήσεως Μαυρομιχάλη, εγήφιζεν άνευ αντιρρήσεως τα υποβαλλόμενα παρ' αυτού τα νομοσχέδια.

Στο τηλεγράφημα του ο Σύλλογος των Εμποροπαλλήλων Αθηνών «εν τη εορτή του Αγίου Νικολάου απέστειλε θερμότατον συγχαρητήριον προς τον κ. Ζορμπάν δια του οποίου μετά τα συγχαρητήρια, διερμηνεύοντο την άπειρον ευγνωμοσύνη των, καθ' όσον επεβραύευσεν ούτος τους 25ετείς μόχθους των υπαλλήλων δια της καθιερώσεως της Κυριακής αργίας».²⁷

Μετά την ψήφιση του νομοσχεδίου από την Βουλή δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα της Κυβερνήσεως ο Νόμος ΓΥΝΕ' της 3/7 Δεκεμβρίου 1909 «Περί Κυριακής αργίας και εορτών». Ο νόμος αυτός τροποποιήθηκε από τους Νόμους : ΓΦΜΔ' της 22/27 Ιανουαρίου του 1910, ΓΧΙΣΤ' της 11/12 Μαρτίου 1910, 180 της 21/27 Μαρτίου 1914 , κωδικοποιήθηκε από το Β.Δ. 5/12 Απριλίου 1914 «Περί αναδημοσιεύσεως εις ενιαίον κείμενον των νόμων περί Κυριακής αναπαύσεως.

Το διάταγμα αυτό τροποποιήθηκε από το άρθρο 9 του Ν. 2193 της 5/13 Ιουνίου 1920 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως εργατικών νόμων», από το άρθρο 6 του Ν. 2943 της 29 Ιουλίου / 8 Αυγούστου 1922 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως εργατικών νόμων» το οποίο όμως καταργήθηκε από το άρθρο 4 του Ν. Δ. της 28/29 Οκτωβρίου 1925, από το Ν. 3289 της 5/9 Ιανουαρίου 1925 «Περί τροποποιήσεως των νόμων περί Κυριακής Αναπαύσεως», από τον Νόμο 3103 της 19/21 Ιουλίου 1924 «Περί εφαρμογής των διατάξεων», του Β.Δ. της 5 Απριλίου 1914 «Περί κωδικοποιήσεως κ.λ.π. εις Θεσσαλονίκην και λοιπάς πόλεις εχούσας πληθυσμόν διαφόρων θρησκευμάτων», και τέλος από το Ν.Δ. της 28/ 29 Οκτωβρίου 1925 «Περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως των νόμων περί Κυριακής αναπαύσεως».

Την επέκταση της ισχύος των «περί Κυριακής αναπαύσεως διατάξεων εις τας νέας χώρας», εθέσπισε το Β.Δ. της 16/17 Απριλίου 1915.

Το τροποποιηθέν Β.Δ. της 5 /12 Απριλίου 1914 κωδικοποιήθηκε εκ νέου από το Β.Δ. της 3/11 Δεκεμβρίου 1925 «Περί κωδικοποιήσεως των νόμων περί Κυριακής αναπαύσεως» Αλλά και το τελευταίο τούτο διάταγμα τροποποιήθηκε από το Ν.Δ. της 18/27 Απριλίου 1926 «Περί τροποποιήσεως διατάξεων τινών των νόμων περί Κυριακής αναπαύσεως», όπως αυτό κυρώθηκε από το Ν.Δ. της 12/13 Νοεμβρίου 1927 και αυτό από

²⁷ Εφημερίδα «ΠΑΤΡΑΙ» της 7-12-1910

το Ν. 3469 της 26/31 Απριλίου 1928 και από το Ν. 3515 της 24 Απριλίου / 14 Μαΐου 1928.

Στη συνέχεια όλες οι ανωτέρω τροποποιήσεις, μετά των διατάξεων του Π.Δ. της 3/11 Δεκεμβρίου 1925 περιελήφθησαν εις το Π.Δ. της 23/30 Νοεμβρίου 1928 «Περί κωδικοποιήσεως των νόμων περί Κυριακής αναπαύσεως».

Αλλά και οι διατάξεις του τελευταίου αυτού Π.Δ. τροποποιήθηκαν από το Ν. 4388 της 13/22 Αυγούστου 1929 «περί τροποποιήσεως και συμπληρώσεως διατάξεων τινών των περί Κυριακής αναπαύσεως νόμων». Στην συνέχεια όλες οι προαναφερόμενες διατάξεις κωδικοποιήθηκαν από το Π.Δ. της 8/14 Μαρτίου 1930 «Περί κωδικοποιήσεως των νόμων περί Κυριακής αναπαύσεως».

Υπήρξαν και ειδικές διατάξεις δια τα διάφορα επαγγέλματα όπως π.χ. το άρθρο 15 του Δ. της 23^{ης} Νοεμβρίου 1928 που λέει ότι: « Τα οινοπωλεία, παντοπωλεία, μαγειρεία εστιατόρια και ζυθοπωλεία των προαστείων και εξοχικών κέντρων μένουν ανοικτά την Κυριακή από τις 9 π.μ. μέχρι τις 11 μ.μ. κ.λ.π.» Παρεμφερείς νόμοι προσαρμοσμένοι όμως στην φύση της κάθε εργασίας ισχύουν και για άλλα μαγαζιά π.χ. τα αρτοποιεία, τα καπνοπωλεία και άλλα.

Σε διαφορετικά νομοσχέδια υπήρχαν αναφορές για την Κυριακή αργία, όπως στο Ν. ΓΧΙΖ' της 3/15 Μαρτίου 1910 «Περί της δια σκαφάνδρων αλιείας», όπου στο άρθρο 20 αναφέρεται: «Η κατά τας Κυριακάς αλιεία απαγορεύεται» ή μέσα στα Π.Δ. της 8/10 Ιανουαρίου 1929 «Περί εφαρμογής του οχταώρου εις τας εργασίας κατασκευής οικοδομήματος κ.λ.π. υπήρχαν διατάξεις για την απασχόληση του εργατικού προσωπικού και κατά την Κυριακή.

Όλες οι ανωτέρω διατάξεις δείχνουν καθαρά ότι η Κυριακή Αργία ή ανάπαυση δεν εφαρμόστηκε χωρίς αντιδράσεις. Αντιδράσεις που ξεκίνησαν από την ανακοίνωση του νομοσχεδίου και συνεχίστηκαν για πολλές δεκαετίες ακόμη. Γιατί η εφαρμογή της δυστυχώς από την αρχή δεν συμπεριλάμβανε όλες τις κατηγορίες των εργαζομένων, όλα τα καταστήματα, όλη την επικράτεια. Ακόμη σε μία διάταξη του νόμου δινόταν η δυνατότητα στα Δημοτικά Συμβούλια να επεκτείνουν ή να περιορίζουν την εφαρμογή της.

Σύμφωνα όμως με το άρθρο 1§ 3 του Β.Δ. 748 / 66 έχουμε : «Εις τους μισθωτούς, ανεξαρτήτως φύλου, τους παρέχοντας τας υπηρεσίας των προς οιονδήποτε εργοδότην, επί σχέσει εργασίας ιδιωτικού δικαίου, παρέχεται καθ' εβδομάδα συνεχής ελεύθερος

χρόνος 24 ωρών, αρχόμενος από τις 00.00΄ ώρας της Κυριακής μέχρι τις 24.00΄ της ίδιας ημέρας . Επί μισθωτών επιχειρήσεων, εκμεταλλεύσεων ή υπηρεσιών λειτουργουσών καθ' όλον το 24ώρον δια συστήματος τριών ομάδων εργασίας, ο χρόνος ούτος δύναται ν' αρχίζει από της 6.00΄ ώρας της Κυριακής, λήγων την 6.00΄ ώραν της Δευτέρας».

Η Κυριακή αργότερα ορίσθηκε ως ημέρα κυρίας εβδομαδιαίας αναπαύσεως και για τους μισθωτούς του Δημοσίου και των Ν.Π.Δ.Δ.

Επιτρεπόμενη απασχόληση κατά τις Κυριακές γίνεται π.χ. σε επιχειρήσεις που καθορίζονται από τον νόμο κατά το άρθρο 7 § 1 του Β.Δ. 748/66 :

- α) Μεταφοράς προσώπων ή πραγμάτων παντός είδους
- β) Επισκευής και συντηρήσεως μεταφορικών μέσων
- γ) Παραγωγής, μετασχηματισμού και διανομής ηλεκτρικού ρεύματος, ύδατος φωταερίου, ατμού ή ατομικής ενέργειας.
- δ) Τηλεπικοινωνιών, ραδιοφωνίας, τηλεοράσεως και λήψεως κινηματογραφικών ταινιών
- ε) Δημοσίων και Ψυχαγωγικών θεαμάτων και κέντρων διασκεδάσεως κ.λ.π.
- στ) Εστιατορίων, ζαχαροπλαστείων, μπάρ, καφενείων, γαλακτοπωλείων, κυλικείων και συναφών καταστημάτων
- ζ) Ανθοπωλείων
- η) Λουτρών
- θ) Ξενοδοχείων
- ι) Ιατρείων, κλινικών, νοσοκομείων κ.λ.π.
- ια) Γραφείο κηδειών, νεκροταφείων και νεκροτομείων
- ιβ) Περιπτέρων, πεταλωτηρίων, φωτογραφείων και στυλβωτηρίων
- ιγ) Αμιγών καταστημάτων λιανικής πωλήσεως ξηρών καρπών
- ιδ) Μη ημερησίων εφημερίδων και περιοδικών.

Σε εργασίες που καθορίζονται από τον νόμο, σε επιχειρήσεις συνεχούς λειτουργίας κ.λ.π.

Όμως η εργατική Νομοθεσία δεν είναι κωδικοποιημένη και γι' αυτό το λόγο έχουμε πάρα πολλούς ειδικότερους νόμους που αφορούν τις διάφορες εργατικές τάξεις (π.χ. ξενοδοχοϋπάλληλους, οικοδόμους κ.λ.π.) και που συνεχώς αλλάζουν, όπως επίσης αλλάζουν και οι Συλλογικές Συμβάσεις εργασίας.

Ας δούμε όμως παρακάτω τις παραβάσεις και τις κυρώσεις που υπόκεινται οι μη τηρητές της αργίας της Κυριακής.

ΠΑΡΑΒΑΣΕΙΣ - ΚΥΡΩΣΕΙΣ

Όταν επιτρέπεται η απασχόληση κατά την Κυριακή.

Ο μισθωτός που εργάστηκε κατ' αυτήν δικαιούται να αξιώσει από τον εργοδότη:

α) Το «κεκανονισμένο εκάστοτε ημερομίσθιο», δηλαδή το νόμιμο ή το συμβατικό ημερομίσθιο του. Για τον αμοιβόμενο με μηνιαίο μισθό, το ημερομίσθιο αυτό περιλαμβάνεται στο μισθό και δεν οφείλεται πλέον του μισθού.

β) Προσαύξηση 75 % επί του νομίμου ημερομισθίου του, την οποία δικαιούται έστω και αν λάβει αναπληρωματική εβδομαδιαία ανάπαυση.

γ) Βασικές αμοιβές και προσαυξήσεις για τυχόν απασχόληση του υπερωριακή, νυχτερινή, εκτός έδρας κ.λ.π. κατά την Κυριακή.

δ) Αναπληρωματική εβδομαδιαία ανάπαυση κατ' άλλη ημέρα της εβδομάδος (ρεπό) η οποία περιλαμβάνει 24 ώρες ή όσες ώρες εργάστηκε την Κυριακή.

Όταν απαγορεύεται η απασχόληση.

Εάν απαγορεύεται η απασχόληση κατά την Κυριακή, ο μισθωτός που εργάστηκε (παράνομα) κατ' αυτήν, δικαιούται να αξιώσει από τον εργοδότη :

α) Αποζημίωση βάσει των διατάξεων περί αδικαιολογήτου πλουτισμού. Ο αμοιβόμενος με μηνιαίο μισθό δεν δικαιούται αύξηση του μισθού του, ούτε την παραπάνω αποζημίωση.

β) Προσαύξηση 75 % επί του νομίμου ημερομισθίου του, την οποία δικαιούται έστω και αν λάβει αναπληρωματική εβδομαδιαία ανάπαυση.

γ) Βασικές αμοιβές και προσαυξήσεις για τυχόν απασχόληση του υπερωριακή, νυχτερινή, εκτός έδρας κ.λ.π. κατά την Κυριακή.

δ) Αναπληρωματική εβδομαδιαία ανάπαυση κατ' άλλη ημέρα της εβδομάδος (ρεπό) η οποία περιλαμβάνει 24 ώρες ή όσες ώρες εργάστηκε την Κυριακή.

ε) Ο εργοδότης υπόκειται σε ποινικές κυρώσεις. (π.χ. χρηματική ποινή από 500-8.000 μεταλλικών δραχμών, με φυλάκιση 10 ημερών μέχρι 6 μηνών)

Σημείωση: Οι προσαύξηση 75 % δεν αφορούν αυτούς που πληρώνονται με ποσοστά σερβιτόρους εστιατορίων, καφενείων, ζαχαροπλαστείων και συναφών καταστημάτων.

Στις επόμενες παραγράφους θα αναφέρουμε περιπτώσεις , μετά από έλεγχο και έρευνα που έγινε στα Δελτία Εργατικής Νομοθεσίας, από το έτος 1950 μέχρι σήμερα και που κατά την γνώμη μου έχουν μεγαλύτερη σημασία.

ΔΕΝ 1955: « Αποζημίωση για απόλυση πτυχιούχου θερμαστή Η απασχόληση μισθωτού κατά τις Κυριακές είναι είναι τακτική και συνεχής, η πρόσθετη αμοιβή γι' αυτό είναι συνυπολογίσιμη στην αποζημίωση.

Απόφαση : Πρωτοδικείου Αθηνών 6589/1955

Αφού η απασχόληση του ενάγοντος ήταν τακτική και συνήθης και νόμιμη η κατά τις Κυριακές αναλογούσα πρόσθετος αμοιβή, συνυπολογίζεται εις την καταβλητέα αποζημίωση.

ΔΕΝ 1955: «Εννιάωρη ημερήσια απασχόληση μαγείρων εστιατορίων. Αποζημίωση για απασχόληση κατά τις Κυριακές».

Απόφαση : Πρωτοδικείου Αθηνών 3839/55

Στην σύμβαση εργασίας μεταξύ του εργοδότη και του εργαζόμενου ο Β προσλήφθηκε στις 1.12.54 ως μάγειρας, και δεν συμφωνήθηκε να συμπεριλαμβάνονται και οι προσαυξήσεις του για την εργασία του κατά τις Κυριακές. Σε όλο το διάστημα μέχρι τις 21.5.55 εργάστηκε όλες τις Κυριακές.

Βάσει αυτής της βεβαιώσεως ο Β δικαιούται το ημερομίσθιο της Κυριακής προσαυξημένο κατά 75 % γιατί αυτό έπρεπε να καταβληθεί σε οποιονδήποτε που θα προσλαμβάνονταν γιατί η εργασία κατά την Κυριακή είναι παράνομη.

ΔΕΝ 1956 : Απασχόληση φύλακα αγροκτήματος κατά τις Κυριακές**Απόφαση : Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης 1309/56**

Ο ενάγων κατόπιν αποδείξεων βεβαιώθηκε ότι εργαζόταν ως φύλακας και τις Κυριακές, για τις οποίες δικαιούται να λάβει προσαύξηση του νομίμου ημερομισθίου 75 % βάση της Υ.Α. 8900/46.

ΔΕΝ 1956: «Πρόσθετη αμοιβή Καθαρίστριας για απασχόληση κατά τις Κυριακές και αποζημίωση για παράνομη απασχόληση κατά ημέρας εβδομαδιαίας αναπαύσεως.»

Απόφαση : Πρωτοδικείου Αθηνών 948/56

Η παραπάνω απόφαση δέχεται ότι εργάστηκε επί 100 συνολικές Κυριακές, χωρίς παράλληλα να αναπαύεται άλλη ημέρα της εβδομάδας. Επιδικάζει αφ' ενός μεν την προσαύξηση 75 % για την απασχόληση της κατά την Κυριακή (8900/46 Υ.Α.)και αποζημίωση για την παράνομη απασχόληση κατά τις ημέρες της αναπαύσεως της.

ΔΕΝ 1956 : « Η εργασία κατά τις Κυριακές στα λατομεία είναι νόμιμος, και οφείλεται σε μια τέτοια εργασία η πρόσθετος αμοιβή της 8900/46 Υ.Α.»

Απόφαση : Πρωτοδικείου Αθηνών 17880/56

Τα λατομεία θεωρούνται ως βιομηχανικές επιχειρήσεις και η εργασία κατά τις Κυριακές είναι νόμιμη (αρθρ. 7 § 2 του π.δ. της 8/14 Μαρτίου 1930 και αρθρ. 8 § 1) Αρα ο ενάγων δικαιούται κατά την υπ. Αριθ. 8900/46 απόφ. των Υπουργών Οικον. και Εργασίας, προσαύξηση ίση με 75 %.

ΔΕΝ 1957 : «Εισπράκτορας λεωφορείου ζητεί υπολογισμό στα δώρα των εορτών και την εργασία του κατά τις Κυριακές και τις νύκτες».

Απόφαση : Πρωτοδικείου Αθηνών 4880/57

Για τον υπολογισμό των δώρων πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν οι πρόσθετες αμοιβές για την εργασία κατά τις Κυριακές και νύχτες, οι οποίες υπολογίζονται βάση των εκάστοτε νομίμων αποδοχών του εισπράκτορα.

ΔΕΝ: 1957 «Ωρες εργασίας και απασχόληση κατά την Κυριακή τεχνίτου ζαχαροπλαστείου. Για τον καθορισμό της εκ του άδικου πλουτισμού αξιώσεις πρέπει να λαμβάνονται υπ' όψιν οι καταβαλλόμενες στον δικαιούχο μισθωτό αποδοχές.»

Απόφαση : Πρωτοδικείου Αθηνών 10397/57

Κατά το άρθρο 16 § 2 του Π.Δ. της 14.3.1930 «περί κωδικοποίησης των νόμων περί Κυριακής αναπαύσεως» στα ζαχαροπλαστεία, η εργασία στα εργαστήρια, στα οποία παρασκευάζονται και ψήνονται γλυκίσματα ή λουιά είδη ζαχαροπλαστικής, διαρκεί μέχρι τις 1.30 μ.μ. της Κυριακής, χορηγείται στο προσωπικό των παραπάνω εργαστηρίων επιπρόσθετη δεκάωρη ανάπαυση κατά άλλη ημέρα της εβδομάδας. Βεβαιώθηκε κατά την κρίση του δικαστηρίου ότι ο ενάγων εργαζόταν καθ' όλες τις Κυριακές για 5ώρο. Για την εργασία του αυτή δεν του καταβαλλόταν η 75 % προσαύξηση επί του νομίμου μισθού του την οποία δικαιούται να του καταβληθεί.

ΔΕΝ 1957 : « Δεν είναι συνυπολογίσιμη στη αποζημίωση του ν. 2112/20 οι πρόσθετες αμοιβές για τις Κυριακές και τις νύχτες εφ' όσον η απασχόληση δεν ήταν τακτική και δεν προβλεπόταν από την σύμβαση της εργασίας».

Απόφαση : Πρωτοδικείου Αθηνών 11843/57

Δεν δικαιούται ο ενάγων την προσαύξηση 75 % για την εργασία του κατά τις Κυριακές γιατί δεν βεβαιώνεται από τα αποδεικτικά στοιχεία, ότι κατά τους όρους μεταξύ των διαδίκων της συμβάσεως και της υφιστάμενης μεταξύ της εναγόμενης και του εν γένει προσωπικού της τοιαύτης υφίστατο υποχρέωση της εργοδότης εταιρίας, να απασχολεί αυτόν ή κάποιον άλλο από το προσωπικό της του ίδιου-βαθμού με τον ενάγοντα κατά τις Κυριακές και εορτές, βεβαιουμένου αντίθετα, ότι η απασχόληση του κατ' αυτές δεν ήταν τακτική αλλά εντελώς συμπτωματική.

ΔΕΝ 1957 : «Εργασία νυκτοφύλακα λατομείου κατά τις Κυριακές».

Απόφαση : Πρωτοδικείου Αθηνών 16293/57

Η εργασία του νυκτοφύλακα στα Λατομεία κατά τις Κυριακές και εορτές είναι νόμιμη και αν θεωρηθούν τα λατομεία μη υπαγόμενα στις διατάξεις του Π.Δ. 8/14.3.1930 περί Κυριακής αναπαύσεως, είτε βάσει του άρθρου 9 § 1 σ.δ. 3. Οφείλεται λοιπόν σε αυτόν για την εργασία του αυτή προσαύξηση 75 %.

ΔΕΝ 1958: «Δεν υπολογίζεται για τον καθορισμό αποζημιώσεως η αποζημίωση για εργασία των Κυριακών»

Απόφαση : Πρωτοδικείου Αθηνών 465/58

Δεν υπολογίζεται για τον καθορισμό της αποζημιώσεως απολυόμενου υπαλλήλου ο χρόνος για την οποία διετέλεσε ως εργάτης και αμοιβόταν με ημερομίσθιο, η εργασία του κατά τις Κυριακές.

ΔΕΝ 1958 : « Εργατοτεχνίτης προσληφθείς παρά της Ε.Ο.Κ. και χρησιμοποιηθείς ως οδηγός φορτηγού αυτοκινήτου, αμοιβές για την εργασία του την Κυριακή.

Απόφαση : Πρωτοδικείου Αθηνών 3938/1958

Ο ενάγων προσλήφθηκε από την Επιτροπή Ολυμπίων και Κληροδοτημάτων (ΕΟΚ), η οποία είναι Ν.Π.Δ.Δ., ως εργατοτεχνίτης και χρησιμοποιήθηκε ως οδηγός φορτηγού αυτοκινήτου ζητώντας αμοιβή για απασχόληση κατά τις Κυριακές.

Όμως κατά τις Κυριακές εργαζόταν 3-4 ώρες, και ελάμβανε ολόκληρο το ημερομίσθιο του με σκοπό να καλυφθεί η προσαύξηση του 75 %, άρα δεν δικαιούται την προαύξηση αυτή.

ΔΕΝ 1958 : «Νομιμότης αξιώσεων περί καταβολής αμοιβής για εργασία Κυριακής και μη παροχή εβδομαδιαίας αναπαύσεως».

Απόφαση: Πρωτοδικείου Αθηνών 20250/1958

Η εφεσίβλητος ανώνυμος βιομηχανική εταιρεία, λόγω της φύσεως των εργασιών της, ήταν συνεχούς λειτουργίας, σύμφωνα με το άρθρο 8 § 1 του Π.Δ. της 8/14.3.1930 «περί κωδικοποίησης των Νόμων περί Κυριακής αναπαύσεως» απασχολούνταν νόμιμα, δικαιούνταν όμως να έχει ελεύθερη άλλη ημέρα της εβδομάδας, προς ανάπαυση, κατά τις διατάξεις του άρθρου 12 §§ 1 και 2 του Π.Δ. της 8/14.3.1930.

ΔΕΝ 1958: «Είναι νόμιμη η συμφωνία για την καταβολή υπέρτερου μισθού και για την κάλυψη με αυτού εργασία των Κυριακών».

Απόφαση Πρωτοδικείου Πατρών 1022/1958

Δεν αντίκειται στους ορισμούς των άρθρων 679 και 664 Α.Κ., ούτε σε άλλη διάταξη Νόμου, η εις σύμβαση εργασίας παρεντιθεμένη ειδική συμφωνία, κατά την οποία θα

προκαταβάλλεται στον μισθωτό ορισμένο ποσό χρημάτων κατά μήνα, πέραν του κατά το Νόμο οφειλόμενου σε αυτόν ελάχιστου ορίου μισθό. Σε αυτή την συμφωνία είναι δυνατό να περιλαμβάνεται και η εκ της 2/1956 απόφαση Δ.Δ.Δ.Δ. Αθηνών οφειλόμενη και κατά 75 % προσαυξημένη αποζημίωση.

ΔΕΝ 1959: «Αξίωση για προσαύξηση λόγω απασχολήσεως κατά τις Κυριακές»

Απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών 5989/59

Η εκκαλούσα απασχολούνταν κάθε Κυριακή από τις 12- 4μ.μ. αλλά αντίστοιχα απαλλασσόταν από την απογευματινή εργασία του Σαββάτου, όπως βεβαιώνεται από τις αποδείξεις. Έτσι έχοντας υπ' όψιν ότι η εργασία ήταν παράνομη και μάλιστα απαγορευμένη από του 8/14.3.1930 π.δ. «περί κωδικοποίησεως των νόμων περί Κυριακής αναπαύσεως και δεν δικαιούται την προσαύξηση 75 %, γιατί αφού είναι απαγορευμένη απόλυτα η εργασία κατά τις Κυριακές, δεν θα ήταν δυνατόν να απασχολήσει νόμιμα άλλον μισθωτό και να καταβάλλει σε αυτόν την παραπάνω προσαύξηση. Μάλιστα όπως βεβαιώνεται από αποδείξεις, η εργασία της την Κυριακή ήταν κάτω από δική της αίτηση, με αντίστοιχη απαλλαγή της εργασίας που έπρεπε να κάνει το Σάββατο. Άρα ούτε οφειλόμενη παραπάνω εργασία παρέσχε, ούτε και την εβδομαδιαία ανάπαυση στερήθηκε και συνεπώς δεν θεμελιώνεται η αξίωση της για αποζημίωση, βάση του αδικαιολόγητου πλουτισμού, προϋποθέτοντας ωφέλεια του εργοδότη, η οποία δεν υφίσταται στην συγκεκριμένη περίπτωση.

ΔΕΝ 1960: «Ημερομίσθιο εορτών οφειλόμενο και όταν η εορτή συμπίπτει

Κυριακή». Απόφαση: Πρωτοδικείου Βόλου 1318/1960

Όταν οι εορτές συμπίπτουν Κυριακή κατά την οποία απαγορεύεται η εργασία, εκτός μερικών εξαιρέσεων, πρέπει να καταβάλλεται το ημερομίσθιο, καθ' όσον η μη απασχόληση τους δεν προήλθε από υπαιτιότητα δική τους αλλά στην απαγορευτική διάταξη του νόμου.

ΔΕΝ 1960: « Πάντες οι γεωργικοί εργάτες δικαιούνται της προσαυξήσεως για εργασία Κυριακών μέχρι του π.δ. 3755/57».

Απόφαση : Πρωτοδικείου Αθηνών 2308/1960

Βεβαιώθηκε ότι ο ενάγων προσλήφθηκε με σύμβαση εργασίας αορίστου χρόνου από του εναγόμενου ιδρύματος Αναγνωστοπουλείου Γεωργικής Σχολής Κονίτισης την 18.6.1956 για να εργασθεί ως σταυλίτης στους σταύλους του ιδρύματος.

Από αποδευκτικά στοιχεία βεβαιώθηκε ότι ο ενάγων καθ' όλο το χρόνο της εργασιακής σχέσεως εργαζόταν κατά τις Κυριακές χωρίς να λαμβάνει προσαύξηση του ημερομισθίου κατά 75 % σύμφωνα προς την υπ. Αριθμό 8900/46 Υ.Α. Επομένως δικαιούται για την αιτία αυτή και μόνο για το χρονικό διάστημα από 18.6.56 μέχρι 16.9.57 το ημερομίσθιο που προβλεπόταν από της υπ' αριθμό 2/56 ΔΔΔΔ Αθηνών.

ΔΕΝ 1961: «Αποζημίωση απασχολούμενου κατά τις Κυριακές και μη αναπαυόμενου κατά άλλη ημέρα της εβδομάδος».

Απόφαση: Αρείου Πάγου 278/1961

Ο ενάγων είχε πτυχίο μηχανοδηγού και είχε προσληφθεί από το 1935 για μη ορισμένο χρόνο και εργάστηκε από τότε σε εργοστάσιο παραγωγής ηλεκτροφωτισμού, κοπής ξύλου και αλευρόμυλου στην Εύβοια. Από το 1946 όμως εργαζόταν εκ περιτροπής και τις Κυριακές αφού δεν επαρκούσε η εργασία του ενός Μηχανικού. Τις Κυριακές, κατά τις οποίες ο ενάγων εργαζόταν κανονικά, δεν είχε άλλη ημέρα αναπαύσεως σε άλλη ημέρα της εβδομάδας. Γι' αυτό δικαιούται να λάβει την καταβληθείσα προσαύξηση του 75 % για την εργασία του τις Κυριακές .

ΔΕΝ 1961: «Οδηγοί αυτοκινήτων πολυτελείας ..Αποζημίωση για εργασία Κυριακών»

Απόφαση: Πρωτοδικείου Παρνασσίδος 29/1961

Από καμία διάταξη νόμου προκύπτει, ότι οι οικιακοί οδηγοί αυτοκινήτων δικαιούται αναπαύσεως κατά τις Κυριακές. Επιτρεπτός όμως εργαζόμενοι κατά τις Κυριακές και εξαιρεσίμους εορτές δικαιούνται της υπ. Αριθμό. 8900/1946 προσαύξηση του μισθού κατά 75 %.

ΔΕΝ 1962 : « Συμφωνία για καταβολή ημερομισθίου και για όσες Κυριακές δεν παρέχεται εργασία για κάλυψη των προσαυξήσεων».

Απόφαση: Πρωτοδικείου Θεσσαλονίκης 398/1962

Ο ενάγων εργαζόταν στην ασβεστοποιία του εναγόμενου επί τέσσερις Κυριακές και ανά πέντε ώρες την κάθε μία. Σε αυτό καταβαλλόταν πλήρες το νόμιμο ημερομίσθιο για όλες τις Κυριακές και για όσες δεν εργαζόταν και έτσι κατά την συμφωνία υπερκαλυπτόταν η οφειλόμενη προσαύξηση 75 % για την εργασία του κατά τις Κυριακές.

ΔΕΝ 1962 : « Δικαίωμα μισθωτού- καθαρίστριας σε κλινική- εξαιρουμένης κατά το άρθρο 8 του Π.Δ. 8/14.3.1930 της Κυριακής αναπαύσεως, να αναπαυθεί κατά άλλη ημέρα της εβδομάδας αλλιώς να αποζημιωθεί για την στέρηση της. Πρόσθετη αμοιβή για την εργασία κατά τις Κυριακές.

Απόφαση Πρωτοδικείου Αθηνών 10812/1962

Από τον συνδυασμό των διατάξεων των άρθρων 8 και 12 του π.δ. 8/14.3.1930 συνάγεται, ότι και η εργαζόμενη ως καθαρίστρια σε κλινική, δικαιούται για κάθε μήνα εργασίας, 4 ημέρες άδεια. Εφ' όσον αυτή εργάζεται και τις Κυριακές χωρίς να χορηγείται σε αυτή άλλη ημέρα της εβδομάδας για ανάπαυση, δικαιούται αποζημίωση για την στέρηση της, η οποία ισούται με το ποσό της εξοικονομηθείσης υπο του εργοδότη δαπάνης, την οποία θα κατέβαλλε αυτός σε άλλο μισθωτό για τις υπηρεσίες του κατά τις ημέρες της υποχρεωτικής αναπαύσεως. Όμοια δικαιούται πρόσθετη αμοιβή 75 % επί του νομίμου ημερομισθίου για την εργασία της κατά τις Κυριακές.

ΔΕΝ 1963: «Ξενοδοχοπάλληλοι. Εφαρμογή Υ.Α. 8900 περί προσαυξήσεων για εργασία Κυριακών- Νόμιμη η συμφωνία περί καταβολής ποσοστών για κάλυψη αμοιβών για εργασία των Κυριακών».

Απόφαση : Πρώτοδίκου Κερκύρας 9/1963

Επί 26 Κυριακές εργάστηκε ο ενάγων και δικαιούται βάση της παραπάνω Υπουργικής αποφάσεως προσαύξηση 75% επί του 1/25 του νομίμου μισθού του.

Βεβαιώθηκε όμως από τα παραπάνω αποδεικτικά στοιχεία ότι με ειδική συμφωνία μεταξύ των διαδίκων ο εναγόμενος θα κατέβαλε στον ενάγοντα το ποσοστό 12 % επί του εκάστοτε μηνιαίου μισθού του για να καλύπτονται οι εργασίες κατά τις Κυριακές και τις νύκτες. Με τα χρήματα που ελάμβανε πράγματι καλυπτόταν και το 75% για την εργασία του κατά την Κυριακή.

ΔΕΝ 1964: «Σε επιχειρήσεις φωτισμού κ.λ.π. οι μη αναπαυόμενοι την μία Κυριακή δικαιούνται αναπαύσεως κατά άλλη ημέρα της εβδομάδος»

Απόφαση: Πρωτοδικείου Αθηνών 15989/1964

Ο ενάγων δικαιούταν αναπαύσεως κατά άλλη ημέρα της εβδομάδος, γιατί έπειτα από βεβαιώσεις κατά το διάστημα των 20 εβδομάδων εργαζόταν από τις 20 Κυριακές τις 18 πάνω από τρεις ώρες την κάθε φορά, την μία 2 ώρες και την άλλη καμία.

ΔΕΝ 1965: «Απασχόληση μισθωτό σε επιχειρήσεις συνεχούς πυράς (τσιμέντων) όλες τις ημέρες, και κατά τις Κυριακές και εορτές.- Στις αποδοχές αδειας τους όμως δεν περιλαμβάνεται ούτε η αντίστοιχος αμοιβή των μεσολαβουσών Κυριακών ούτε η κατά 75% προσαύξηση της.

Απόφαση: Πρωτοδικείου Αθηνών 17970/1965

Ο ενάγων εργαζόταν τις Κυριακές χωρίς να αναπαύεται άλλη ημέρα της εβδομάδος. Κατά την διάρκεια της άδειας του ενάγοντος, η εφεσίβλητος κατέβαλε σε αυτόν τις συνηθισμένες αποδοχές των 26 ημερών αλλά όχι και τα ημερομίσθια με την προσαύξηση 75%, για τις παρεμβαλλόμενες Κυριακές στις 26 ημέρες τις οποίες τελικά δεν δικαιούται.

ΔΕΝ 1967: «Νομιμότης απασχολήσεως μισθωτών κινηματογράφων κατά Κυριακές και προσαύξηση αμοιβής των».

Απόφαση: Πρωτοδικείου Βέροιας 653/1967

Η εργασία κατά τις Κυριακές είναι επιτρεπτή στις κινηματογραφικές επιχειρήσεις (αρθρ. 8 παρ. 3 του Π.Δ. της 8/14 Μαρτίου 1930). Είναι έγκυρη η συμφωνία να καταβάλλεται αυξημένος μισθός για να καλύπτεται η αξίωση για τα δώρα και η προβλεπόμενη από τον νόμο προσαύξηση 75 %, λόγω της νομίμου εργασίας κατά τις Κυριακές.

ΔΕΝ 1968: « Επιδίκαση προσαυξήσεως 75% για εργασία Κυριακών σε εταιρείες πετρελαιοειδών»

Απόφαση: Πρωτοδικείου Αθηνών 24996/1968

Ο ενάγων δικαιούται ανάπαυση κατά άλλη ημέρα της εβδομάδας εφ' όσον απασχολήθηκε κατά την Κυριακή άνω των πέντε ωρών. Δικαιούται ακόμη την προσαύξηση

75% για κάθε Κυριακή που εργάστηκε. Δεν δικαιούται άλλη αμοιβή , γιατί αμοιβόμενος με μηνιαίο μισθό καλύπτεται και η εργασία του κατά τις Κυριακές.

ΔΕΝ 1968: «Απορριπτέα αξίωση περί αμοιβής κατά τις Κυριακές, μη αποδειχθείσης αυτής της απασχόλησεως».

Απόφαση Πρωτοδικού Αθηνών 5254/1968

Το περί καταβολής της προσαυξήσεως 75% για εργασία του κατά τις Κυριακές του από 1.11967-15.1.1968 χρονικού διαστήματος κεφάλαιο της αγωγής είναι απορριπτέο ως αβάσιμο, γιατί όπως βεβαιώθηκε ο ενάγων δεν εργαζόταν κατά τις Κυριακές.

ΔΕΝ 1970: «Νόμιμη η κατά Κυριακές απασχόληση Ταμπή καφενείου. Υπολογισμός της κατά 75 % προσαυξήσεως».

Απόφαση: Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών 2819/1970

Ο ενάγων εργαζόταν όλες τις Κυριακές χωρίς να λαμβάνει την υπό των αριθμών 8900/1946 και 25825/1951 Υπουργικών Αποφάσεων προβλεπόμενη προσαύξηση νομίμου ημερομισθίου του κατά 75% δοθέντος ότι η κατά την Κυριακή απασχόληση του ήταν επιτρεπτή κατά τον Νόμο.

ΔΕΝ 1973: «Παράνομη η κατά τις Κυριακές εργασία σε επιχειρήσεις κυλινδρομύλων. Ο παρανόμως εργασθείς δεν δικαιούται της εξ' 75% προσαυξήσεως ούτε κατά τις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού διατάξεις».

Απόφαση Πολ. Πρωτοδικείου Πατρών 35/1973

Με την αγωγή ο ενάγων εξέθεσε ότι παρείχε την εργασία του ως Μυλεργάτης βοηθός σιταρά στους κυλινδόμυλους της εταιρείας αυτή και εργαζόταν όλες τις Κυριακές από το μεσονύκτιο του Σαββάτου μέχρι τις 6.00 το πρωί και ελάμβανε την αμοιβή αλλά όχι την προσαύξηση 75 %.Επειδή η εργασία του στον κυλινδρόμυλο την Κυριακή δεν είναι νόμιμη δεν δικαιούται την προσαύξηση αυτή.

ΔΕΝ 1975: «Οι κατ' οίκον απασχολούμενες αποκλειστικές νοσοκόμες, δεν υπάγονται στις διατάξεις περί εβδομαδιαίας και Κυριακής αναπαύσεως και δεν δικαιούνται την κατά 75% προσαύξηση ».

Απόφαση Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών 3060/1975

Από την διάταξη του άρθρου 2, παρ. 1 ειδ. δ' του Β.Δ. 748/66 αποδεικνύεται, ότι για τους οικιακούς βοηθούς, στους οποίους περιλαμβάνονται και οι νοσοκόμοι, οι οποίοι προσλαμβάνονται για την παρακολούθηση και περιποίηση ασθενή κατ' οίκον, δεν εφαρμόζονται οι περί εβδομαδιαίας και Κυριακής αναπαύσεως διατάξεις, ούτε και οι διατάξεις της Υ.Α. 8900/46 για την προσαύξηση 75%. Έτσι και στην συγκεκριμένη περίπτωση η νοσοκόμα αυτή δεν δικαιούται την 75% προσαύξηση για την εργασία της κατά τις Κυριακές.

ΔΕΝ 1977: «Για εργασία γιατρού νοσηλευτικού ιδρύματος, κατά τις Κυριακές δικαιούται αποζημίωση κατά τις περί αδικαιολογήτου πλουτισμού διατάξεις, εφ' όσον δεν του χορηγήθηκε συμπληρωματική ανάπαυση».

Απόφαση : Μονομελούς Πρωτοδικείου Μυτιλήνης 523/1977

.. Για την εργασία του κατά τις Κυριακές ο παραπάνω ιατρός, δυνάμει του αδικαιολογήτου πλουτισμού δικαιούται αποζημιώσεως σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 10 παράγραφο 1 Β.Δ. 748/66 « οι απασχολούμενοι μισθωτοί, ανεξαρτήτως του κύρους συμφωνίας περί απασχολήσεως του μισθωτού κατά την Κυριακή, δικαιούται εβδομαδιαίας αναπαύσεως, κατά άλλη ημέρα της εβδομάδος και ως εκ τούτου, η μη παροχή ταύτης, θεμελιώδη αξίωση του μισθωτού δι' απόληψιν αποζημιώσεως, βάσει των περί αδικαιολογήτου πλουτισμού αρχών».

ΔΕΝ 1978: «Αποζημίωση για εργασία κατά Κυριακή και μη παροχή ημέρας αναπληρωματικής αναπαύσεως»

Απόφαση Εφετείου Αθηνών 6723/77

Από όλα τα αποδεικτικά στοιχεία ο νυκτοφύλακας αυτός προσέφερε δωρη εργασία ημερησίως και κατά τις Κυριακές χωρίς να αναπαύεται άλλη ημέρα της εβδομάδας. Για αυτή την νόμιμη, σύμφωνα με το άρθρο 7 παρ. 1 στοίχο β' του Β.Δ. 748/66 «περί κωδικοποίησεως, καταργήσεως και συμπληρώσεως της κείμενης νομοθεσίας περί εβδομαδιαίας και Κυριακής αναπαύσεως και ημερών αργίας» απασχόληση του, δικαιούταν την από την 8900/46 Υ.Α. προσαύξηση 75% υπολογισμένη στο νόμιμο μισθό του.

ΔΕΝ 1979: «Απασχόληση μισθωτών, αναγκαστικά, κατά τις Κυριακές, χωρίς παροχή αναπληρωματικής αναπαύσεως».

Απόφαση: Μονομελούς Πρωτοδικείου Αθηνών 5303/1978

Από τις 1.5.73 έως 28.2.77 χρονικό διάστημα ο ενάγων εργαζόταν εξαναγκαστικά επί τρεις Κυριακές κατά μέσο όρο μηνιαίως, χωρίς να αναπαύεται άλλη ημέρα της εβδομάδας, και αυτός υπέστη ηθική βλάβη, και για να αποκατασταθεί επιδικάστηκε χρηματική ικανοποίηση 370 δραχμές για κάθε παράβαση, συνολικά 47.730.

ΔΕΝ 1980: «Στον μισθωτό που εργάζεται τις Κυριακές πρέπει να παρέχεται αναπληρωματική εβδομαδιαία ανάπαυση διάρκειας 24 ωρών κατά άλλη ημέρα της εβδομάδας.- Η συμφωνία για παροχή εργασίας κατά την Κυριακή, που είναι όμως απαγορευμένη από τους κανόνες της δημοσίας τάξεως, είναι άκυρη και από την εκτέλεση της γεννάται αξίωση να αποδοθεί η ωφέλεια του εργοδότη από τις αρχές του αδικαιολόγητου πλουτισμού».

Απόφαση : Αρείου Πάγου 891/81-Τμ.Β'

Από τις διατάξεις του άρθρου 1 και 12 παρ.3 Π.Δ. 3)14.3.30,1,10 Β.Δ. 748/66 και 904 Α.Κ. προκύπτει ότι στον μισθωτό που εργάστηκε τις Κυριακές πρέπει να παρέχεται αναπληρωματική εβδομαδιαία ανάπαυση διάρκειας 24 συνεχών ωρών κατά άλλη ημέρα της εβδομάδος που αρχίζει από την Κυριακή και συμφωνία για παροχή της εργασίας κατά την ημέρα αυτή, που είναι απαγορευμένη από τους κανόνες της δημοσίας τάξεως, είναι άκυρη και γεννάται αξίωση απόδοσης της ωφέλειας του εργοδότη κατά τις αρχές του αδικαιολόγητου πλουτισμού. Η ωφέλεια αυτή είναι ο μισθός ο οποίος θα κατέβαλε σε άλλον μισθωτό δυνάμει έγκυρης συμβάσεως εργασίας.

ΔΕΝ 1982: «Όσοι απασχολούνται στα θεραπευτήρια του ΙΚΑ δεν δικαιούνται προσαύξηση δι' εργασία κατά τις Κυριακές».

Απόφαση: Αρείου Πάγου 1069/81-Τμ. Β'

Στους υγειονομικούς υπαλλήλους του εσωτερικού προσωπικού των θεραπευτηρίων δεν καταβάλλεται καμία πρόσθετη αμοιβή για την εργασία τους κατά την Κυριακή.

ΔΕΝ 1985: «Ο μισθωτός που αμείβεται με μηνιαίο μισθό και εργάζεται κατά την Κυριακή, δικαιούται προσαύξηση 75% επί του 1/25 του νόμιμου μισθού του, αλλά όχι πάντοτε και το 1/25 αυτού, το οποίο δικαιούται μόνο αν στερήθηκε της εβδομαδιαίας αναπαύσεως του».

Απόφαση: Αρείου Πάγου 1995/84-Τμ.Β'

Ο ενάγων που εργάστηκε ως ηλεκτροσυγκολλητής απασχολήθηκε παράνομα, για τρεις Κυριακές κάθε μήνα χωρίς να αναπαυθεί άλλη ημέρα, έλαβε την προβλεπόμενη με την υπ. Αριθμό 8900/46 Υ.Α. προσαύξηση, 75% επί του 1/25 του μισθού του. Πρέπει να του καταβληθεί και το 1/25 του μηνιαίου μισθού του σύμφωνα με τις αρχές του αδικαιολόγητου πλουτισμού και δραχμές 32.940 ισόποσο με αυτό που θα κατέβαλε σε κάποιον άλλον που θα απασχολούσε αυτή την ημέρα στην θέση του ενάγοντος.

ΔΕΝ 1995: « Οι προσαυξήσεις για εργασία Κυριακών κ.λ.π. δεν συμψηφίζονται με καταβαλλόμενες ανώτερες των νομίμων αποδοχές».

Απόφαση: Εφετείου Θεσσαλονίκης 277/95

Οι προσαυξήσεις για την εργασία κατά τις Κυριακές, τις εξαιρετέες μέρες και τις νύκτες δεν συμψηφίζονται με τυχόν καταβαλλόμενες μεγαλύτερες των νομίμων ορίων αποδοχές, επιτρέπεται όμως η συμφωνία μεταξύ εργοδότη και μισθωτού, η προσαύξηση για την παρεχόμενη εργασία κατά τις Κυριακές να συμψηφίζεται με ανώτερο του νομίμου μισθό.

ΔΕΝ 1995: «Για την απασχόληση κατά τις Κυριακές οφείλεται αναπληρωματική εβδομαδιαία ανάπαυση κατά άλλη ημέρα της εβδομάδος που άρχισε την Κυριακή».

Απόφαση : Αρείου Πάγου 1017/95 (Τμ. Β')

Από τις διατάξεις των άρθρων 1 και 10 του Β.Δ. 748/66 και 904 Α,Κ, συνάγεται, ότι εκείνος που παρέσχε νόμιμα την εργασία του κατά τις Κυριακές πρέπει να χορηγηθεί αναπληρωματική εβδομαδιαία ανάπαυση διάρκειας 24 συνεχώς ωρών σε άλλη εργάσιμη ημέρα της εβδομάδος που άρχισε την Κυριακή.

**Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ**

ΔΕΝ 1996: «Οι απασχολούμενοι στις γεωργικές εργασίες, μεταξύ των οποίων και αυτοί που εργάζονται τις αλιευτικές, τι δικαιούνται για την εργασία τους τις Κυριακές»

Απόφαση Εφετείου Πειραιώς 1043/95

Η απασχόληση του ενάγοντος ήταν συνεχής, και τις Κυριακές μέχρι της 30.6.91, οπότε αποχώρησε λόγω της αντισυμβατικής συμπεριφοράς της εναγόμενης η οποία αρνούνταν αδικαιολόγητα να του καταβάλλει τις νόμιμες αποδοχές του.

Έτσι δικαιούται ως αποζημίωση για την εργασία των Κυριακών, με βάση τις διατάξεις του αδικαιολόγητου πλουτισμού το 1/25 του καταβαλλόμενου μηνιαίου μισθού προσαυξημένο με ποσοστό 75%.

ΔΕΝ 1997: «Αμοιβή για απασχόληση κατά Κυριακή».

Απόφαση: Εφετείου Αθηνών 1950/95

Από τις διατάξεις της 8900/46 κοινής απόφασης των Υπουργών Οικονομικών και Εργασίας και του άρθρου 10 παράγραφο 1 του Β.Δ. 748/66 προκύπτει ότι ο κατά τις Κυριακές εργαζόμενος, επιτρεπτός και μη, και με μηνιαίο μισθό αμοιβόμενος μισθωτός δικαιούται να λάβει για κάθε Κυριακή προσαύξηση 75% στο 1/25 του νόμιμου μισθού του. Σε περίπτωση όμως παράνομης στέρησης της εβδομαδιαίας αναπαύσεως του ο εργαζόμενος δικαιούται και το 1/25 του καταβαλλόμενου μισθού βάσει του των διατάξεων του αδικαιολόγητου πλουτισμού ως αποζημίωση.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Σαν Επίλογο θα ήθελα να αναφέρω πως έγινε καθιέρωση της Κυριακής αργίας στην Πάτρα.

Στην Πάτρα αρχικά ιδρύθηκε ο «Δημοκρατικός Σύλλογος» στα 1876. Η εμφάνιση της σοσιαλιστικής αυτής κίνησης στην πόλη -πρώτη σε όλη την Ελλάδα- οφειλόταν στον εμποροαστικό χαρακτήρα της πόλης. Τα πιο ανήσυχα στοιχεία της πατρινής κοινωνίας, λόγω της επικοινωνίας της πόλης με τη Δυτική Ευρώπη μπορούσαν να παρακολουθήσουν τις πολιτικές και ιδεολογικές ζυμώσεις της Ευρώπης. Το «Δημοκρατικό Σύλλογο» συγκροτούσαν καθηγητές, δικηγόροι, υπάλληλοι, εισοδηματίες και πολλοί φοιτητές και σπουδαστές. Εξέδωσαν και εφημερίδα, την «Ελληνική Δημοκρατία» και γενικώς η κίνηση αυτή τάραξε αρκετά τα λιμνάζοντα νερά, σπέρνοντας αρκετούς σπόρους που γρήγορα άρχισαν να φυτρώνουν. Με την εμφάνιση της εφημερίδας, η τότε πατραϊκή κοινωνία αναστατώθηκε. Άνθρωποι αγράμματοι άκουγαν για πρώτη φορά για Μάρξ, κ.λ.π.

Έτσι δεν ήταν αστραπή σε καθαρό ουρανό, η δημοσίευση στα 1980 μιας επιστολής «εμπορούπαλλήλου» που ζητούσε της καθιέρωση της Κυριακής αργίας για λόγους θρησκευτικούς αλλά και καθαρά εργατικούς, γράφοντας μάλιστα και λέξεις που και στο άκουσμα τους έφερνε «ανατριχίλες» στους εργοδότες.

Το 1893 στην Πάτρα ιδρύεται και δεύτερη σοσιαλιστική κίνηση, μαζικότερη και μεγαλύτερης διάρκειας. Είναι η «Σοσιαλιστική Αδελφότητα». Κύριο χαρακτηριστικό της νέας αυτής σοσιαλιστικής οργάνωσης ήταν ότι με την καθοδήγηση της δημιουργήθηκαν τα πρώτα εργατικά σωματεία της πόλης κι έγιναν οι πρώτες εργατικές απεργίες.

Ως αποτέλεσμα των διεκδικήσεων ήταν να κερδίσουν οι αρτεργάτες στις 20-9-1894 την Κυριακή αργία. Πολύ αργότερα στις 24-6-1906 οι Αρτοποιοί θέσπισαν και αυτοί το κυριακάτικο κλείσιμο των καταστημάτων τους.

Τα μέλη του Συλλόγου Εργατών Ξηράς Πατρών, με δυναμικό τρόπο καθιέρωσαν στην πράξη την Κυριακή αργία, πριν ακόμη ψηφισθεί από την Βουλή. Διαμαρτυρήθηκαν στον εργολάβο μεταφοράς εμπορευμάτων Διαμαντή Κωνσταντινίδη, γιατί δεν ήθελε να τους πληρώσει το συμφωνηθέν ποσό. Μετά από αυτό ο Κωνσταντινίδης προσέλαβε άλλους εργάτες, μη εγγεγραμμένους στο σύλλογο.

Την κίνηση αυτή την γνωστοποίησε στον Αστυνόμο Πατρών Βαλβή, ο οποίος με τη σειρά του το κατέστησε γνωστό στον Πρόεδρο του Συλλόγου Εργατών κ. Καφεντζόπουλο. Μετά από συνεδρίαση, το Δ.Σ. του Συλλόγου επέτρεψε στους άλλους εργάτες να μεταφέρουν το σιτάρι. Και για δυο ημέρες υπήρξε ησυχία. Την Τρίτη ημέρα, Κυριακή, από το πρωί 200 εργάτες, μέλη του Συλλόγου βρίσκονταν στο λιμενοβραχίονα του αγίου Νικολάου και εμπόδιζαν τους εργάτες του Κωνσταντινίδη. Αυτός ζήτησε τη βοήθεια της αστυνομίας και αμέσως εστάλη ο ενωματάρχης Παπουλάκος με μερικούς χωροφύλακες. Παρά την επέμβαση όμως της αστυνομίας δεν κατορθώθηκε να γίνει η μεταφορά του σταριού.

Αργότερα με προτάσεις υπέρ και κατά του νομοσχεδίου, κλήθηκε το Δημοτικό Συμβούλιο Πατρών να αποφασίσει αν θα ζητήσει ή όχι την εφαρμογή της Κυριακής αργίας και για την πόλη των Πατρών, όπως είχε από τον νόμο το δικαίωμα. Στις συνεδριάσεις της 19 & 20 Νοεμβρίου 1909 αν και πολλοί ήσαν αυτοί που πίεσαν το σώμα να ψηφίσει υπέρ της Κυριακής αργίας, εν τούτοις επικράτησε η άποψη ότι πρώτα πρέπει να δημοσιευθεί ο νόμος και μετά να ζητηθεί από την κυβέρνηση να επεκτείνει και στην Πάτρα την αργία.

Ως ημέρα συζήτησης του θέματος στο Δημοτικό Συμβούλιο Πατρών είχε ορισθεί η 14^η Δεκεμβρίου 1909. Στην αίθουσα παρεβρίσκονταν πλήθος μελών και διοικητικών εργατικών συλλόγων καθώς και αυτές του εμπορικού κόσμου. ... « Το Δημοτικόν Συμβούλιον ομοφώνως αποδέχεται την πρότασιν και ψηφίζει υπέρ της εφαρμογής του νόμου της Κυριακής αργίας και εις τας Πάτρας. Η Απόφασις γίνεται δεκτή μετά χειροκροτημάτων εκ μέρους των διαφόρων επιτροπών των Συλλόγων».²⁸

Τώρα η εφαρμογή του νόμου «Περί Κυριακής αργίας ξεκίνησε την 1-1-1910 για τις πόλεις Αθήνα, Πειραιά και Βόλο και από 31 Ιανουαρίου 1910 στην Πάτρα.

Η Γνωστή Ελληνική γραφειοκρατία παρ' ολίγον να καθυστερήσει την έναρξη της ισχύος του νόμου. Η αντίδραση των εργατικών τάξεων ήταν άμεση, όπως φανερώνουν δημοσιεύματα στον «ΝΕΟΛΟΓΟ» ΤΗΣ 25-1-1910. Αλλά τελικά μετά από τόση ταλαιπωρία δημοσιεύτηκε ο περίφημος Νόμος για την Πάτρα.

²⁸ Εφημερίδα «ΝΕΟΛΟΓΟΣ» ης 14 & 15-12-1909 Ιστορικά σημειώνω ότι Δήμαρχος ήταν τότε ο Βότσης.

Εφαρμόζοντας την αργία της Κυριακής, ο ιδιοκτήτης και εκδότης της εφημερίδας «ΠΑΤΡΑΙ» Κυριάκος Τσερώνης δεν εξέδωσε το φύλλο της 31-1-1910. Ήταν η πρώτη εφημερίδα των Πατρών που δεν κυκλοφόρησε Κυριακή λόγω της αργίας.

Η πρώτη Κυριακή ήταν κάτι πρωτόγνωρο για τις εργαζόμενες τάξεις, που για πρώτη φορά στη ζωή τους ανάπνευσαν λίγο καθαρό αέρα και μπόρεσαν ανενόχλητοι να ασκήσουν χωρίς βία και άγχος το θρησκευτικό τους καθήκον. Ήδη τη δεύτερη Κυριακή, βοηθώντας και του καλού καιρού που ήταν πρόκληση, πραγματοποίησαν μια βόλτα «μέχρι το εσπέρας» στις εξοχές όπως αναφέρει η εφημερίδα «ΠΑΤΡΑΙ» της 2-2-1910.

Όμως η αργία της Κυριακής δεν εφαρμόστηκε από την αρχή σε όλους τους τομείς. Μετά από τους κουρείς, τους οινοπαραγωγούς και τους οινοπώλες σειρά είχαν οι φαρμακοποιοί και οι οπωροπώλες και οι λαχανοπώλες και ακολουθούσαν και άλλες τάξεις. Ενδιαφέρον είχε στο υπόμνημα των φαρμακοποιών ότι, όταν η Πάτρα είχε περίπου 38.000 κατοίκους ζητούσαν να μένουν ανοικτά δύο φαρμακεία σε κάθε τμήμα της πόλης. Το παράδοξο είναι ότι σήμερα, 88 χρόνια από τότε, ο αριθμός αυτός των δύο φαρμακείων έχει παραμείνει για ΟΛΟΚΛΗΡΗ την πόλη αν και ο πληθυσμός της έχει ξεπεράσει τις 200.000 κατοίκους.

Αντιδράσεις υπέρ και κατά την Κυριακής αργίας υπήρξαν και από τους τυπογράφους αλλά και από άλλους κλάδους επαγγελματιών. Θεωρήσαμε σωστό να αναφέρουμε και κάποιες διαφημίσεις που υπήρχαν την αποχή εκείνη σχετικά με την αργία της Κυριακής. Στη διαφήμιση του κρεοπωλείου των αδελφών Φιλιππιάκη:

«ΑΛΤ! ΑΛΤ!

- Που πηγαίνεις;

- Πηγαίνω στο κρεοπωλείον των αδερφών ΦΙΛΙΠΠΙΑΚΗ έναντι του σταθμού για να ψωνίσω, γιατί αύριον είναι Κυριακή αργία.

-Μωρέ, καλά που μου το θύμισες, διότι το είχα ξεχάσει. Πάμε μαζί».

«ΤΟ ΠΟΛΥΘΕΑΜΑ»

Σήμερα εις τον Κινηματογράφων θα γίνουν τρεις παραστάσεις εν όλω, χάριν της Κυριακής αργίας με ωραιότατον πρόγραμμα..... Αι κωμικαί εικόνες του σημερινού προγράμματος θα είναι απολαυστικώταται».

Από τότε μέχρι σήμερα αρκετά έχουν αλλάξει. Το περίεργο είναι ότι σε πολλά γυρνάμε πίσω στο παρελθόν, όχι βέβαια προς το καλύτερο, και κατακτήσεις των εργαζομένων με τον ένα ή τον άλλο τρόπο παίρνονται πίσω. Πρόσφατα (1996), σε γενική συνέλευση της η Ομοσπονδία Βιοτεχνικών Σωματείων Αθηνών με ψήφισμα της ζητούσε : «Εφαρμογή ανθρωπίνου ωραρίου λειτουργίας των καταστημάτων με κατοχύρωση της αργίας της Κυριακής».²⁹

Το κυνήγι των «προνομίων» , όπως βάφτισαν οι τελευταίες μεταδικτατορικές Κυβερνήσεις τις κατακτήσεις των εργαζομένων τα τελευταία πενήντα χρόνια, βρίσκεται σε έξαρση.

Χρειάζεται περιφρούρηση των κεκτημένων και συνεχής επαγρύπνηση σε ότι έχει κερδηθεί από τις προηγούμενες γενιές. Γιατί ίσως το επόμενο βήμα της Νέας Τάξης πραγμάτων που έρχεται να είναι η συρρίκνωση πολλών από τα αγαθά που σήμερα γευόμαστε.

‘ΓΝΩΜΗ’ Πατρών 14-10-1996 ΠΟΝΟΚΕΦΑΛΟ ΟΙ ΚΥΡΙΑΚΕΣ

Την παρέμβαση του Έργατοϋπαλληλικού Κέντρου Πάτρας και των Συλλόγων Εργατοϋπαλλήλων θα ζητήσει η διοίκηση του Εμπορικού Εισαγωγικού Συλλόγου Πατρών, σχετικά με τις διαφαινόμενες προθέσεις πολυκαταστημάτων να λειτουργούν και κάθε Κυριακή. Παράλληλα θα ζητήσει να πάρουν θέση και οι βουλευτές Αχαΐας.

ΤΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΣ* ατρών 26-10-1996

Η Κυριακή θα εξακολουθήσει να είναι ημέρα αργίας, δήλωσε ο κυβερνητικός εκπρόσωπος Δημήτρης Ρέππας, όταν ρωτήθηκε σχετικά, με αφορμή τις αντιδράσεις μικρομεσάιων και επαγγελματιών, λόγω του ότι ορισμένα πολυκαταστήματα είναι ανοιχτά και τις Κυριακές.

‘ΕΞΟΥΣΙΑ’ Αθηνών 17-10-1996 ΠΙΘΑΝΗ Η ΠΑΡΑΤΑΣΗ ΩΡΑΡΙΟΥ ΣΤΑ ΕΜΠΟΡΙΚΑ ΤΟ ΣΑΒΒΑΤΟ

Παραμένει ως έχει η αργία της Κυριακής

Την παράταση του ωραρίου λειτουργίας τους το Σάββατο αποφασίζουν πιθανότατα τις επόμενες ημέρες τα πολυκαταστήματα. Ηδη ορισμένα καταστήματα που βρίσκονται στο Κολωνάκι, την Κηφισιά και τη Γλυφάδα έχουν ζητήσει από το ΣΕΑΠΕ (Σύνδεσμος Επιχειρήσεων Λιανικών Πωλήσεων) να παραταθεί το ωράριο λειτουργίας τους το Σάββατο και πέραν τις 3 το μεσημέρι. Οπως τόνισε προς την «Εξουσία» ο πρόεδρος του σινοδέσμιου κ. Μαρίνος Παράβαλος, «έχει ήδη πραγματοποιηθεί μια σύσκεψη των μελών μας για το θέμα αυτό, ενώ θα υ-

πάρξει και νέα συνάντηση την επόμενη εβδομάδα. Αν συμφωνήσουμε όλοι θα επιμκυνθεί το ωράριο το Σάββατο. Ετσι κι αλλιώς ο νόμος μάς δίνει το καίωμα να λειτουργούμε μέχρι τις βράδυ». Πάντως, σε ό,τι αφορά στην Κυριακή, ο κ. Παράβαλος τόνισε ότι αποδέχεται το σινοπρόεδρο της Εθνικής Συνομοσπονδίας Εμπορίου κ. Καϊμάλης άρνησιν το ενδεχόμενο να λειτουργούν εμπορικά καταστήματα μερικές ώρες πριν από το Σάββατο.

²⁹ Εφημερίδα «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ» Αθηνών της 23-5-1996.

Πηγές- Βοηθήματα

- «Το Σάββατον εν Κουμράν και τη Καινή Διαθήκη» -
Γεωργίου Στεφ. Γρατσέα- Αθήνα 1971
- Η Παλαιά Διαθήκη- Αρχμανδρίτου Ιωήλ Γιαννακόπουλου
- Καινή Διαθήκη
- Πηδάλιον- Αγαπίου ιερομονάχου και Νικοδήμου μοναχού-
Εκδοτικός οίκος «Αστήρ»
- Κοσμάς ο Αιτωλός - Επισκόπου Αυγουστίνου Καντιώτου- Αθήνα 1994
- Έλληνες Πατέρες της Εκκλησίας - Εκδόσεις «Γρηγόριος ο Παλαμάς» -
Θεσσαλονίκη 1985
- Εγκυκλοπαίδεια Πάπυρος Larousse Britannica
- Η Κυριακή αργία και η εφαρμογή της στην Πάτρα -
Καρνάρος Λεωνίδας- Πάτρα 1997
- Διαρκής Κώδιξ Νομοθεσίας- Τόμος 15^{ος}
- Εργατική Νομοθεσία- Έκδοση ΔΕΝ 1988
- Δελτία Εργατικής Νομοθεσίας ετών 1950-1997

